

KIR. KÖZJEGYZŐK KÖZLÖNYE

Folyóirat a perenkívüli törvénykezés és a közjegyzői gyakorlat számára.

ELŐFIZETÉSI ÁR:
Egész évre . . 12 kor.
Félévre . . . 7 „

Felelős szerkesztő:
Dr. HOLITSCHER SZIGFRID
budapesti kir. közjegyző.

Szerkesztőség és kiadó-
==== hivatal ====
Budapest, VI, Andrásy-út 1.

Tartalom. A magyar közjegyzői intézmény története. — A végrendeleti alakszerűségek a Ptk. képviselőházi bizottsági javaslata szerint. — Előjegyzés bírói utasításra az osztálykivonatban. — Felsőbirósági határozatok. — Közlemények.

A magyar közjegyzői intézmény (1874:XXXV. és 1886 : VII. törvénycikkek) története.

Irta: Rupp Zsigmond, budapesti kir. közjegyző.
(Folytatás.)

E parlamenti tárgyalásokra, az ügy fontosságára való tekintettel, érdemes egy kissé rávilágítani.

Amint a jogászyűléseken, épp úgy a parlament tárgyalásai alkalmával is, egy kalap alá vonták a kényszer különféle nemeit. Nem tettek semmi különbséget a kényszer kétféle: *anyag*i és *alaki* jogi természete közt. Nem vették figyelembe: vajjon a kényzerszabály az ügylet benső „*érvényességének*“, vagy pedig csupán a külső, alaki „*érvényesíthetésének*“ a kérdését szabályozza-e? Így pl. ha ingatlan a tárgya az adásvevési szerződésnek: a szer-

zódás érvényes lehet ugyan az előirt kényszer szabályainak alkalmazása nélkül is, csak hogy az ingatlan tulajdonjoga a telekkönyvbe nem vezethető be, míg ellenben például a házassági szerződés a kényszer szabályának mellőzése esetén egyáltalán érvénytelen.

Ezt a distinctiót törvényhozóink a kényszer tárgyalásakor nem tartották szem előtt, pedig a kétféle szempont alá eső ügyletek közt lényeges a különbség, amint az kitűnik az alábbiakból is.

Vegyük előbb a **telekkönyvi kényszert**, kapcsolatban a hitelesítési kényszerrel.

Nincs állam Európában, mely a telekkönyvi publicitás elvének garantiáival oly mostohán bánt volna el, mint Magyarország.

Csak röviden mutatunk rá telekkönyvi intézményünknek valósággal gúnyt provokáló állapotára, — ami leginkább Csemeghynek és Teleszkynek köszönhető. — Még a legkisebb, sőt a kultura dolgában messze mögöttünk maradó államok is megszégyenítik e kérdésben hazánkat!

Láttuk: mily semmitmondó és hézagos érvekkel iparkodott maga a minister is a törvényjavaslat indokolásában kifejtett elutasító álláspontját támogatni, mikor beérte azzal az általános frázissal, hogy: „*a tudatlan feleknek a kötelesséknél keletkezhető veszélyeit az állam már azáltal is elhárítja, hogy hites közegeket állít fel, akikhez a felek ügyeikkel fordulhatnak, amidőn a közjegyzői okiratot teljes hitelességgel és végrehajthatósággal is felruházza.*”

Mintha bizony a törvényhozásnak ebbeli, kétségkívül üdvös gondoskodása, különösen a közjegyzői okirat hitelessége és végrehajthatósága magát a telekkönyvi nyilvánosság elvet megvédené és érvényességét biztosítaná! Pedig enélkül telekkönyvi intézmény annyi, mint töltött puská a gyermek kezében.

És ezt elég garantiának mondja a minister, mikor a kényszer kérdését — különösen a *telekkönyvi intézmény szempontjából* — tárgyalja a legilletékesebb forum, a parlament!

Joggal kérdezhetjük: hol maradtak a *telekkönyvi állapotba vetett bizalom* garantiái? — Vajjon az egész telekkönyvi intézménynek, különösen a reálhitelnek éltető eleme és garantiája — **a telekkönyvi publicitás elve: semmi?**

És az abbeli kötelezettség, hogy ezen elv éppen a harmadik jóhiszemű személyek érdekében dogmágyanánt megvédessék, — szintén semmi?

És végül ama kiváló codexekkel dicsekedő külföldi nagy államok példája, melyek a telekkönyvi vagy jelzálogi intézményt — részben már évszázadok óta meghonosították, — szintén semmi?*

* Hadd ismertessük most ezeket is: bár nagy megszégyenítésünkre!

Nincs ugyanis Európában állam, amelynek törvényhozása a nyilvánkönyvi intézménnyel oly mostohán, sőt könnyelműen bánt volna el, mint Magyarország! Van ugyan néhány kisebb állam, amelyekben a nyilvánkönyvi eljárásban a bíróság, a közjegyzővel konkurrál, — és vannak olyanok is, amelyek a nyilvánkönyvi bevezetéseket bizonyos solennitással nyílt bírósági ülésben intézik el, csak hogy ezek a közjegyzői intézményt egyáltalán nem ismerik, de nem létezik állam, amely a nyilvánkönyvi bevezetések tekintetében, legyen azoknak substrátuma akár csekély, akár milliókra terjedő érték, *beérné a feleknek egyszerű aláírásával és két magántanu előttemezésével!*

Az európai államok túlnyomó része vagy közjegyzői okiratot, vagy pedig legalább a jogot átruházó, vagy megterhelő fél aláírásának hitelesítését követeli.

Tekintsünk csak kissé körül Európában!

Ausztriának, Bajorországnak és Franciaországnak nyilvánkönyvi viszonyait már ismerjük. Az Ausztriára vonatkozó adatokat pedig emitt kiegészítendőnek tartjuk Bosznia és Hercegovinának ebbeli viszonyaival. Ezen országok ugyanis a közjegyzői intézményt nem ismerik, de a telekkönyvi intézményt 1912. évben meghonosították, és pedig a hitelesítési kényszer szabályával. A hitelesítést a bíró végzi, a telekkönyvi jogügyletet magát pedig az ugynevezett „telekkönyvi bizottság“ vezeti be a telekkönyvbe, és pedig díjazás mellett. Az ez által felvett jogügyletek persze nem esnek a hitelesítési kényszer alá.

Azon egyéb államok pedig, amelyek a jelzett követelmény egyikét-másikát (az ügyletnek közjegyzői okiratba foglalását, vagy legalább az aláírásoknak hitelesítését) előírják, a következők, úgymint:

Olaszország, Németország, Belgium, Norvégia, Svédország, Bulgária, Románia.

Hollandiában és Dánországbán pedig a felek a telekkönyvbe bevezetendő ügyeket jogképviselő nélkül is a bíróság elé terjeszthetik, amely azokat rövidesen elintézi. Az ily ügyletek azonban harmadik személyekkel szemben csak akkor bírnak joghatállyal, ha azok a bírósági ülésben felolvastatván, megrögzítették, és ennek folytán a telekkönyvbe bevezették. Ez az eljárás tehát szintén némi tekintetben a telekkönyvi kényszer jellegét viseli magán.

Spanyolországban, ahol a közjegyzői intézmény az 1862-ik évben honosult meg, az ingatlanokat tárgyzó ügyletek és számtalan egyéb nem telekkönyvi ügyletek is közjegyzői kényszer alá esnek.

Ugyanez áll *Portugáliára* nézve is, emitt különösen a legszigorúbb telekkönyvi kényszer divik. *Görögországgal* is így vagyunk. *Svédországnak* több kantonjában is divik a kényszer, különösen ingatlanokat tárgyzó adásvevési és ajándékozási szerződésekre nézve. Sőt még a liliput-állam *Luxemburg* is megszügyenit bennünket e tekintetben.

A mi *Oroszországot* illeti, törvényhozása a kényszer különféle nemeinek dolgában annyira ment, hogy az a közönséget a jogéletben mintegy gyámság alá helyezi, mert ime közjegyzői kényszer alá esnek még az egy évnél hosszabb haszonbérleti szerződések is, sőt mi több, még az az unikum is meghonosított, mely szerint bizonyos hitbizományi helyettesítés tárgyát képező ingatlanokról rendelkező végrendelet és egyéb halálesetére szóló intézkedések is, ha azokat a rendelkező fél sajátkezűleg alá nem írja, közjegyzői kényszer alá esnek, csekélyebb jelentőségű ügyletekről nem is szólva, amelyeknek kényszer alá vonásából következethető — és ez az éremnek a másik oldala, — hogy az orosz nép intelligenciája még nem állhat oly magas fokon, hogy a törvényhozás a nép érdekeinek megóvását célzó szigorúbb és terhesebb intézkedéseket feleslegeseknek tartana.

Törökországban a nyugati és északi nemzetektől sokat vettek és alakítottak át a kereskedelem és modern jogélet szükségleteinek megfelelően. Ismerik ott különösen a közjegyzői intézményt is, mely 1879-ben ujja szerveztetett. Csakhogy nagy hátránya az ottani jogéletnek a perenkívüli jogszolgáltatásban többféle közeg kompetenciájának széttagolása, így különösen koncurrálnak a különféle hitelesítések dolgában a kereskedelmi bíróságok, míg az ingatlanok eladásához szükséges meghatalmazások kiállítása a kádi (vallási bírósági) ügykörébe, az ingatlanok átruházását és azoknak zálogjogokkal való megterhelését tárgyzó okiratok felvétele azonban a kataszteri bíróság (!) hatáskörébe tartozik. Sőt még az idegen államok konzulai is fel vannak jogosítva: honfitársaik ügyleteiben közjegyzői teendőket végezhetnek.

Nagybritannia az egyedüli nagyhatalmi állam, mely elszigeteltségében eddig olyannyira megrögzött conservatismussal ragaszkodik régi intézményeihez, hogy a continenssel a modern jogélet reformjával lépést nem tartott!

Igen jellemző pedig, hogy a világforgalom e leghatalmasabb állama, mely különben bámulatraméltó intézményekkel dicsekedik, sem telekkönyvi, sem jelzálogkönyvi intézményt nem ismer.

Vezetnek ugyan Nagybritanniában az ingatlanforgalomról lajstromokat,

de a nyilvánkönyvi intézmény elemét képező telekkönyvi publicitás elvének még árnyékát sem ismerik ott! Annál nagyobb súlya van tehát az ügyletről felvett okiratnak, és ép azért nagy szerepe is van Nagybritanniában a közjegyzőségnek, és pedig már a XIV-ik század óta. De most bámulj megint, olvasó! A közjegyzői intézmény, mint ilyen szervezve nincsen, sőt a közjegyző által felvett okiratok s általában egész ténykedése a közhitelesség jellegével felruházva nincsen! Okiratai tehát egyszerű magánokiratok!

Ezen okiratok pedig Nagybritanniában két csoportra oszlanak, az úgynevezett „deed“ és „agreement“-ek csoportjára. Az előbbinek lepecsételésénél és a jogszerző fél kezéhez történendő átadásánál rendszerint csak egy tanu jelenléte szükséges. Az okirat ekkénti tényleges átadása oly lényeges feltétele bizonyító erejének, hogy enélkül az ügylet maga hatálytalan marad.

A „deed“ felvétele szükséges különösen: az ingatlan tulajdonjogának átruházása és megterhelésére.

Az „agreement“ körül pedig tanu közbenjárása egyáltalán nem szükséges. Eszerint is az ügylet az okirat tényleges átadása által megkötöttnek tekintendő.

A két okirat joghatálya közt azonban annyiban van különbség, hogy a „deed“ minden esetleges kifogással szemben 20 éven keresztül tartja meg érvényét, míg az „agreement“-é csak hat évre terjed.

Az ingatlanok átruházásának és megterhelésének kérdésében nagyon érdekes, hogy a jelzálogos hitelező a „deed“-ben kikötheti azt, hogy ha adósa az esedékes követelését lefizetni elmulasztja, magát a jelzálogul lekötött ingatlanok tényleges birtokába helyezhesse, és pedig még azon jogsultsággal is, hogy annak tulajdonáról (esetleg eladás útján) is rendelkezhesse.

Az angol jogélet egyéb sajátosságainak ismertetése nagyon messze vezetne, — ezt tehát mellőzzük. Akit egyébiránt az angol jogélet, illetőleg szabályok és viszonyok különösen érdekelnek, az e részben kimerítő felvilágosítást talál a nemzetközi közjegyzői congressus által „Das öffentliche Urkundenwesen der europäischen Staaten“ cím alatt kiadott munkában (kapható: Halle a/S. Alte Promenade 6. szám alatt), amelyben az olvasó a közjegyzői intézmény kérdésében egyéb tekintetben is kellő tájékozást és útbaigazítást talál.

Vége csupán annyit még, hogy csak két európai kis állam létezik, amely sem a tulajdonképeni telekkönyvi, sem a közjegyzői intézményt egyáltalán nem ismeri és ez a két állam: Szerbia és Montenegró.

És ha most kérjük, vajjon a nyilvánkönyvi jogfogalom garanciáinak kérdésében hazánk az összes európai államok közt melyik helyet foglalja el? — nohát akkor a felelet nagyon szomorú, — vagyis az, hogy: ha a nevezett két kis államtól, sőt részben Nagybritanniától is eltekintünk, amelynek — amint láttuk — több évszázados jogszokásaiban a conservatív álláspont évszázadokra terjed vissza és az egész jogéletnek mintegy vérévé vált: Magyarország a legeslegutolsó helyet foglalja el!!

(Folyt. köv.)

A végrendeleti alakszerűségek a Ptk. képviselőházi bizottsági javaslata szerint.

(Vita a Magyar Jogászegylet magánjogi bizottságában.)

Dr. Holitscher Szigrid: A végrendeleti alakszerűségeket gyakorlati értékük és a minden formában rejlő veszélyek kétfős szempontjából kell szabályozni. Elkerülhetlen ugyanis, hogy az alakszerűségek a végrendeletet körülményessé és esetleg költségessé is téve, megnehezítik, főleg pedig az a veszély jár velük, hogy épen miattuk, csupán egy a lényegét nem érintő formahiba miatt, örökhatározó kétségtelen akarata nem érvényesülhet, sőt, — ha a mulasztás egy visszavonó végrendeletnél történt, — épen ellenkezőleg az érvényesül, amit az örökhatározó kifejezetten nem akart és ami emellett még csak nem is a törvényi öröklés, amiben tehát azok sem nyugodhatnak meg, akik az utóbbiból indulva ki, az attól eltérő végakarát meghiusulásával leszámolni egyébként talán könnyen hajlandók volnának. Másfelől tagadhatatlan, hogy épen csakis ezekkel az alakszerűségekkel biztosítható az, hogy egy előttünk lévő halálesetre szóló rendelkezés mint valóban a többé meg nem kérdezhető örökhatározótól eredő, továbbá mint nem csupán ötlet- vagy tervezetszerű, hanem komoly és végleges akarat-elhatározás és végül mint annak hű és hamisítatlan kifejezése jelentkezzék.

A két, egyenlő súlyal bíró szempont közül természetesen az első minél kevesebb, a második minél több alakszerűséget javasolna. Erre vezetendő vissza, hogy amíg a jog minden más téren, ahol formakellékek állíthatnak fel, elegendőnek mutatkozik, az illető jogügylet érvényességét egy bizonyos formához kötni, addig egy végrendeleti formával egy jogrendszer sem éri be, hanem szükségképpen több, enyhébb és szigorubb végrendeleti formákat kell nyújtani, hogy az egyik kielégítse azt a követelményt, amelyet a másik nem fedezhet és viszont.

* * *

Ehhez fűzve már most a bizottsági szövegre előterjeszteni kívánt első megjegyzésemet, sajnálatosnak tartom a végrendeleti formák sorában nézetem szerint nem nélkülözhető sajátkezűleg írt és aláírt végrendeletnek, ennek a legegyszerűbb, a megtámadási

lehetőségekre legkevesebb alkalmat adó, teljesen titkos és emellett a végakaratot mégis csak leghitelesebb alakban kifejező végrendeleti formának újbóli elejtetését. A *holograf végrendelet* mellett és ellene felhozható érveket az előmunkálatokból ismerteknek feltételezve, mindenesetre megállapítható, hogy annak ellenzése tulajdonképpen nem az ellen irányul, hogy valakinek módjában álljon a sajátkezű írás és aláírás egyedüli alakszerűségével végrendeletet alkotni, hanem csupán az képezi komolyan vehető aggály tárgyát, hogy ily módon az örökhatározó nem végrendeletnek szánt bármely sajátkezű iratára is történhetik hivatkozás. Nem látom azonban semmi akadályt sem annak, hogy a törvény a sajátkezű végrendelet érvényességét valamely olyan belső formához is kösse, amely az azt használó fél tudatában a törvény által előírt jogformaság gyanánt szerepelvén ép úgy, mint a tanúk vagy közjegyző előtti kijelentés külső formája, szintén alkalmas annak megállapítására, hogy eszerint a fél csakugyan végleges nyilatkozatot kívánt tenni. Nevezetesen megkövetelhetjük, hasonlóan mint az összes többi végrendeleti formáknál, a sajátkezűleg írt végrendeletben való kijelentését is annak, hogy az írójának végakarát foglalja magában, ami megtörténhetik a végrendelet feliratában vagy szövegében egyaránt és más szavak használatával is. Megengedem, hogy ezzel sem lesz teljesen kizárva, az esetleg már ezen kijelentést is tartalmazó fogalmazványokra, le nem zárt tervezetekre való hivatkozhatóság, de ezeket viszont nem szokás keltezni és aláírni. Korlátozva lesz azonban a legtöbb bajt okozó levelekre való hivatkozhatóság, amelyeknél nemcsak a sajátkezű írás, hanem a szokászerű keltezés és aláírás is teljesen közömbös a perfectio szempontjából, ellenben a megkivánt kijelentés kifejezi a nyilatkozat jogügyleti jellegét. Ez, a felek által vonatkozó törvényszabály nélkül is rendszerint, de csakis komoly és végleges nyilatkozatnál használatni szokott forma érintetlenül hagyja a holograf végrendelet előnyeit; nem teszi azt körülményesebbé, nem igényel különösebb törvényismeretet és minden külső alakszerűségeknél tágabb teret enged a birói szabad mérlegelésnek. Bizonyos óvatosságot megkövetelni pedig a féltől akkor, amikor végrendeletét alkotja, mindenesetre jogosultabb, mint fordítva egyáltalán a sajátkezű írás használata körüli ugyyszólván állandó óvatosságra kényszeríteni, nehogy a végrendeletnek tudassék be.

A mai jogunkkal megegyező azon két korlátozást illetőleg, amelylyel a bizottsági szöveg a holograf végrendeletet érvényesnek elismeri, következőket jegyzem meg.

A „*testamentum inter liberos et uxorem*“ kiváltságolása azon alapul, hogy ezen alkalmazási körre szorítva, a törvényes örökléstől való eltérés korlátozva van. Ámde nyilvánvaló, hogy elsősorban és különösen a törvényes öröklési jogában csorbított szempontjából, nem az eltérés által kedvezményezett személye, hanem az eltérés mérve lényeges és az az örökhagyó, aki pl. második feleségét nevezve örökösének, első házasságbeli gyermekeit a betudásokkal leszállított köteles részre szorítja, jobban tér el a törvényes örökléstől, mint az, aki gyermekeit a hagyatékhoz képest jelentéktelen szokásszerű hagyományokkal, noha távolabb állók javára, terheli csupán. Ismeretesek továbbá az ezen intézménnyel járó értelmezési nehézségek, melyek nem a mai törvénynek a bizottsági jelentés szerint nem szabatos szövegéből folynak, amelytől a biz. szöveg egyébként csak abban tér el, hogy leszármazó örökösök „és“ házastárs helyett ivadék „vagy“ házastárs javára történő rendelkezésekről szól, mely utóbbi értelmezésben mai joggyakorlatunk ugyis már régen megállapodott. A nehézségeket a mások javára szóló rendelkezések érvénytelensége, nevezetesen egy és ugyanazon okirat rendelkezéseinek érvényesekre és érvénytelenekre való kettéosztása és a végrendeleti intézkedések kölcsönös függőségének ezzel állandóan felvetett, mindig nehezen és többnyire csak önkényes magyarázatokkal megoldható kérdése okozza.

A holograf végrendeletnek érvényességi kellékül kikötött *közjegyzői letéteményezése* lényegileg semmiben sem tér el a kész irat átadásával való közjegyzői végrendelettel formájától, melyet a törvény már egyszer szabályoz. Ha csak ezt akarjuk, akkor amint az első tervezet is tette, egyszerűen már a közjegyzői végrendelet ezen formájánál különböztetni kell, hogy a fél az átadott iratot sajátkezűleg írta-e vagy nem és előbbi esetben a tanuk alkalmazásától el lehet tekinteni ép úgy, a hogy a tanus magánvégrendeletnél is a sajátkezű írás folytán 3 tanu helyett 2 tanuval elégszik meg a törvény. Ugyanis ezen közjegyzői végrendeleti formánál is a közjegyzői tanusítás tárgyát csak a külső végrendelezési ügymenet és nem mint az élőszóval való közjegyzői végrendelettel, egyúttal maga a végakarattartalma is képezi, úgy hogy az átadott irat sem lesz közokirattá. A közvég-

rendekezés ezen formája továbbá a zárt irat átadásának esetére is ki van már terjesztve. Másfelől az 1589. § értelmében a holograf végrendeletnek közjegyzőnél való letéteményezése ép olyan a végrendelezés személyszerűségének elve alá is eső végrendeleti ügyleti cselekmény, mint az 1575. § 2. bekezdése szerint az irat átadása. Az a tanuk mellőzésén felüli további különböztetés tehát, hogy nem kell kijelentenie, hogy az átadott okirat az ő végrendeletét foglalja magában, nem kell jegyzőkönyvet felvenni, felolvasni és aláírni, midőn egyrészt igazi könnyítéseket nem jelent, másrészt kifogás alá is esik, mert ha érvényességi kelléket képez a közjegyzőnél való személyes letétel és ha a végrendelet csak ennek időpontjától fogva érvényes: akkor már jogvédelmi szempontból ezek közjegyzői tanusítását is meg kell követelni és különösen nem mellőzheti azt egy törvény, mely más helyütt (1584. § ut. bek.) még az utasító szabályok megtartásának tanusítását is megköveteli. Ép oly indokolatlan továbbá az az eltérés, hogy itt nincsen utasításképen sem előírva a közjegyzőnek, hogy a letett végrendelet érvényességi kellékeiről meggyőződjen, illetve a felet figyelmeztesse azokra, amelyekhez pedig itt az irat nyelvén és írásmódján való olvasni tudás és sajátkezű aláíráshoz hozzájárul még az egész terjedelemben való sajátkezű írás és a keltezés is. Ezen rendszabály ugyanis az 1575. §-nál sem a végrendelet igazán ügyse közjegyzői jellegének, hanem annak a jogpolitikai szempontnak a követelménye, hogy ahol a végrendelet ügyleti alkat-elemét egyáltalán valamely közjegyzői közbenjárás képezi, az biztosítékul is szolgáljon, hogy a végrendeletnél formahiba elő ne forduljon. Aminthogy ez a figyelmeztetés mai jogunkban is elő van írva a magánvégrendeletnek közjegyzőnél való letéteményezésénél. Továbbá, ha a sajátkezű végrendelet úgyis csak a közjegyzői letéteményezés időpontjától fogva érvényes, semmivel sem indokolható többé keltezésének olyan fontosságot tulajdonítani, hogy annak hiánya érvénytelenséget okozzon. Ép úgy, ahogy a kész irat átadásával való közjegyzői végrendelettelnél sem kell az iratnak keltezve lennie. Összefoglalva tehát egyáltalán semmi szükség sincs arra, hogy a kész irat átadásával való közjegyzői végrendelezés ugyanazon törvényben kétféleképpen, minden belső tartalmat nélkülöző mesterséges különböztetésekkel szabályoztassék. Egyébként az 1589. § hibásan is van szövegezve, mert nem azt írja elő, hogy az 1585. §-nak a lezárásra, pecsételésre stb. vonat-

kozó rendszabályai itt is megfelelően alkalmazandók, hanem azt mondja, hogy a végrendelet csak úgy érvényes, ha azt a végrendelező ezek „megfelelő alkalmazásával“ őrizetbe adja, ami volta-képen azt jelenti, hogy az 1585. § szerinti eljárás hozzátartozik az érvényességi kellékhez, amiről persze itt sem lehet szó.

* * *

A közjegyzői végrendeletnek, a 2-ik tervezettel és törvényjavaslattal lényegileg egyező szabályozására következő megjegyzéseim vannak:

1. Mindazok a kifogások, amelyek az ellen irányulnak, hogy a tanuk jelenléte, szemben a Curia 80. számú teljesülési határozatával, nemcsak az okirat felolvasásánál, helybenhagyásánál és aláírásánál, hanem a végakarát szóbeli kijelentésénél és okiratba-foglalásánál is megköveteltessék, — önként elesnek, ha maga a törvény egyúttal a közjegyzői végrendeletnek egy másik, a kész irat átadásával való formáját is rendelkezésre bocsátja. A két forma ugyanis nem találom szerinti válogatásra, hanem arra való, hogy eleget tegyen az esetek különbözőségéhez képest eltérő és egy formával nem fedezhető kívánalmaknak. Bonyolultabb és nagyobb terjedelmű rendelkezéseknél az előszóval való kijelentés a végrendelezésnek egyáltalán alkalmatlan formája, de nem a tanuknak a kijelentésnél megkivánt jelenléte, hanem már magábanvéve az akaratnak akár csupán a közjegyző előtt egész terjedelemben való szóbeli kijelentése okoz nehézséget és vezet a gyakorlatban, ha a közjegyző a tanuk ellenőrzése alatt áll, igaz, egy csupán mester-séges ügymenet konstruálására, a fél és közjegyző között már megállapított és megszóvegezett végakarathoz a tanuk előtti újbóli előadására. Viszont azonban, ha a tanuk ellenőrzése elesik, úgy le kell számolni azzal, hogy az ilyen természetű rendelkezéseknél a csupán a közjegyző előtti szóbeli kijelentés is el fog maradni, mert természetellenes volna, hogy a közjegyző a közte és a fél között napokra terjedő együttműködés, tervezetek készítése és módosítása után megállapított és megszóvegezett végrendeletet azután az ügyféllel maga előtt ünnepélyesen előadassa. A gyakorlatban tehát csakis a tanuk jelenléte alkalmas arra, hogy a közreműködésük nélkül történő, bármi módon való puszta információt és az akaratnak végrendeleti ügyleti cselekményt képező szóbeli kijelentését egymástól elválassza. Aminthogy a Curia teljesülési határo-

rozatában le is vonja azt a következtetést egészen odáig, hogy „a végakarathoz tartalmazó írott lap személyes átadása a közjegyzőnek oly kijelentett célzattal, hogy azt megfelelő szóvegezéssel közokiratba foglalja, teljesen megfelel a végakarathoz személyes kijelentése követelményeinek, bár ez az eljárás teljesen nélkülözné a szóbeli végrendelet alaki kellékeit.“ Kérdéses, mennyiben egyeztethető ez össze mai törvényünkkel és ezek után a közj. rendt. 82. §-nak azon szabálya, hogy „a közjegyzői okiratokra nézve előszabott kellékeken felül szükséges, hogy a végrendelező személyesen jelentse ki végakarathoz a közjegyző előtt“, miben jelent mégis többet egyszerűen a fél akaratának a 61. §-ban minden közjegyzői okiratra nézve előírt egyszerű okiratba foglalásánál, hacsak nem a képviselő önként értetődő kizárásában? Bizonyos azonban, hogy a tervezet szerint a közjegyzői végrendelet ezen formája szóbeli végrendelet és a végakarathoz szóbeli kijelentése alaki kellék. Ha pedig a törvény emellett nem elégszik meg a közjegyző által nyújtott garanciával, hanem a tanuk közreműködésével ennél nagyobb tart szükségesnek, úgy nem volna következetes, hogy a tanuk ellenőrzése és az általuk szolgáltatandó bizonyíték az alakszerűségek közül csakis azokra vonatkozzék, amelyek, mint a felolvasott okirat helybenhagyása és aláírása csupán concludens tény foglalnak magukban és nem magára a relevans tényre, a fél által kijelentett akaratnak és az okirat tartalmának egyező voltára. Annyival inkább, mert amint a Curia teljes ülési határozata is mutatja, a gyakorlati fejlődés ily módon a dolog természeténél fogva magának a szóbeli kijelentésnek is elejtéséhez és odavezet, hogy az azt tanusító és magában foglaló okirat voltaképpen csak külsőségeiben tér el a kész és rendszerint úgyis a közjegyző által készített irat átadásáról felvett jegyzőkönyvtől. Ez pedig elkerülendő, ha a két közjegyzői végrendelet közül az előbbi valóban nagyobb garanciákat foglaljon magában, ami nemcsak azzal függ össze, hogy bizonyos kevésbé megbízható személyek csakis ezen forma szerint tehetnek egyáltalán végrendeletet, hanem azzal is, hogy a végakarathoz egész terjedelemben történt szóbeli kijelentése más esetben is bizonyítékául szolgálhat a kétségbevonat végrendelezési képességnek vagy a vitatott idegen befolyástól való mentességnek, de csak ha ezen bizonyítéknak nemcsak perrendszerinti, hanem belső értéke is van, amelyet azonban nézetem szerint nem szolgáltathat egy okirat, amely az ellenbizonyítást eo ipso kizárja.

Nem járulhatok hozzá a bizottság által tett azon engedményhez sem, hogy a tanuknak az előttük kijelentett végakarát okiratba foglalásánál nem kell jelen lenniök, mert ez a gyakorlatban befolyásolná az ügymeneti mozzanatok természetes sorrendjét és favorisálná az ügymenetnek mesterségessé tételét, természetes lévén, hogy a tanuk nem fognak, ahogy a törvényhozó képzei, két alkalommal közreműködni, hanem csupán a záradékoláshoz fognak meghivatni és csak ugyanezen alkalommal fog megtörténni a végakatnak szóbeli kijelentése is, mely így tulajdonképen a helybenhagyásnál sokkal többet nem jelent és legjobb esetben önkéntelenül alkalmazkodik a már kész és nem okvetlen a fél szóbeli akaratkijelentése alapján készített okirat tartalmához.

2. Röviden ki kell itt térnem az öröklési szerződés alakiságának szabályozására. A bizottsági szöveg ugyanis, egyezően a 2-ik tervezettel, nem éri be a közjegyzői végrendeleti formával általában, hanem kizárólag a szóval való kijelentést fogadja el az öröklési szerződés alakjául. Pedig épen a házastársak közötti öröklési szerződések tartalmaznak igen gyakran bonyolult és terjedelmes rendelkezéseket, kívánatos tehát, hogy ezek kész irat átadásával is megköthetők legyenek, különben érvényük a tanuk előtt egész terjedelemben való szóbeli kijelentés nehézségeibe állandóan belebotlanék. A közjegyzőnek, mint jogi tanácsadónak a szerződés tartalmára való befolyhatását illetőleg a gyakorlatban nincsen lényeges különbség a két végrendeleti forma között.

Tudvalevő másfelől, hogy ezek az öröklési szerződések, de a házastársak közös végrendeletei is, többnyire a házassági vagyoni jogi viszonyokat érintő rendelkezéseket is tartalmaznak, így nevezetesen a nő közszerzeményi igényének szabályozását, bizonyos vagyontárgyakkal való kielégítését, vagy haszonélvezettel való megváltását és hasonlókat. Ezen rendelkezések érvényességéhez már most, a bizottsági szöveg 77. §-a szerint is közokirat szükséges. Ámde a közjegyzőnek átadott irat ezáltal nem lesz közokirattá, mert az erről felvett jegyzőkönyv magát az iratban foglalt nyilatkozatot ép oly kevésbé bizonyítja, mint valamely magánokirat közjegyző előtti aláírásának tanusítása. Miután pedig ez a közjegyzői végrendeleti forma a mondottak szerint az öröklési szerződéseknel sem nélkülözhető és a közös végrendeleteknél annak kizárásáról még kevésbé lehet és a bizottsági szöveg szerint sincsen szó: szükségesnek tartom a házassági szerződések alakiságának olyképen

való szabályozását, hogy azok a közjegyzői végrendelet úgylis szigorúbb alakszerűségeivel mindenesetre érvényesen megköthetők legyenek, annyival inkább, mert a közokirat formára való utalás úgylis túlságosan általános, aminek közelebbi megvilágítása azonban nem ide tartozik. Mai jogunkban a közjegyzői rendtartás 81. és 83. §§-ainak azon tételes rendelkezései folytán, amelyek szerint a közjegyzőnek készen átadott okirat közokirat minőségével felruházható, ilyen aggály legalább az érvényességi kellék szempontjából fel nem merülhet.

3. A közjegyzőnek bizonyos érvényességi kellékekről való meggyőződése, illetve a félnek azokra való figyelmeztetése, így nevezetesen ami annak szükségét illeti, hogy a végrendelező és a tanuk a felvett okirat, illetve jegyzőkönyv nyelvét értsék; hogy a végrendelező a készen átadott irat nyelvét értse, azt olvasni tudja és sajátkezűleg aláírta — a bizottsági szövegben már helyesen nem mint érvényességi szabályok, hanem csupán mint a közjegyzőnek adott utasítások jelentkeznek. Annál kevésbé érthető, hogy az 1584. § utolsó bekezdése szerint a közjegyző által felvett okiratban való tanusítása annak, hogy ebbeli köteletségeinek eleget tett mégis ép olyan érvényességi kellék, mint a magához a végrendelezéshez megkívánt kijelentéseknek és cselekményeknek tanusítása. Teljes lehetetlenség pedig, hogyha a végrendelező az átadott iratot tényleg értette, olvasni tudta és aláírta, a végrendelet mégis érvénytelen legyen, csupán azért, mert a jegyzőkönyvből kimaradt annak tanusítása, hogy a közjegyző őt ezek szükségességére valóban figyelmeztette is. Ha a figyelmeztetés vagy meggyőződés elmulasztása maga sem okoz a törvény szerint érvénytelenséget, úgy a megtörtént figyelmeztetés vagy meggyőződés tanusításának elmulasztása még kevésbé járhat ezzel a következménnyel. Az eziránti előírásnak csupán előzetes jogvédelmi jelentősége lehet, egyrészt tisztán praeventiv jellegű, másrészt pedig, amennyiben t. i. meggyőződésről van szó, arra szolgál, hogy az érvényességi kellékek egy előzetes bizonyítéka produkáltassék. Hiánya tehát nem zárhatja ki a más módon való bizonyítást, hanem csupán a közjegyző magánjogi felelősségét állapíthatja meg, amihez pedig elegendő az utasító rendszabályként való formulázás.

4. Azt, hogy a közjegyzői végrendeletet is lehessen hallgatólag, a végakaratot tartalmazó iratnak a közjegyzőtől való visszavétele által visszavonni, helyesnek, de csupán a kész irat átadásával

tett közjegyzői végrendeletre korlátozandónak tartom. A bizottsági szöveg 1586. §-a is ezen az állásponton van, mindazonáltal a közjegyzői okiratba foglalt végrendeletre nézve is utasítja a közjegyzőt, hogy azt a végrendelkezőnek személyesen előterjesztett kívánságára bármikor adja ki, csupán annak visszaadása nem érinti a végrendelet érvényességét, míg ellenben a készen átadott irat visszavétele a végrendelet érvénytelenségét vonja maga után.

Az 1586. § azonban sem érdemileg, sem szövegezés tekintetében meg nem felelő és — miután itt voltaképen a végrendelet hallgatóságos visszavonásának egy esete szabályozandó — egyáltalán helyesebben a végrendelet hatálytalanságáról szóló VII-ik fejezetbe volna elhelyezendő.

Módot kell nyújtani ugyanis a közjegyző előtt történt végrendelettelés esetében is — ha nem akarjuk az attól való idegenkedést növelni, — arra, hogy a végrendelet lehető egyszerű eljárással, főleg pedig olyképen is legyen visszavonható, hogy annak a végrendelkező halála után a visszavonás dacára való nyilvánosságra jutása a végrendelkező intenciójának megfelelően elkerültesse. Miután pedig a magánvégrendeletnek erre szolgáló megsemmisítése itt a közjegyzői őrizet akadályába ütközik és a közjegyzőnél maradt végrendelet kihirdetése hivatalból nem mellőzhető, meg kell engedni, hogy legalább a kész irat átadásával alkotott közjegyzői végrendelet a közokiratot nem képező iratnak személyes visszavételével hallgatóságos visszavonható legyen, amit az 1586. § érdemben helyesen ki is mond. Ugyanennek a közjegyzői okiratba foglalt végrendeletre való kiterjesztése ellen ennek közokirati jellege szól, és az gyakorlati szempontból sem okvetlen szükséges, miután a különböző szempontokat épen a végrendeleti formák többsége van hivatva szolgálni. Semmiesetre sem fogadható el azonban az 1586. § azon megoldása, amely szerint a végrendelkező ezen közvégrendeletet is bármikor visszaveheti a közjegyzőtől, de a visszavétel dacára az érvényben marad. A visszavételben ugyanis mindenekelőtt tagadhatatlanul a visszavonás szándéka nyilvánul, ami legalább is oly utasító rendszabály felvételét indíkálná, hogy a közjegyző figyelmeztesse a felet arra, hogy a végrendelet egyedül a visszavétel által nem veszti hatályát. Egy végrendeletnek örökhagyó akarata ellenére való érvénybenmaradása ugyanis mindig súlyosabb sérelmet foglal magában, mint egy végrendeletnek csak a törvényes öröklést maga után vonó meg-

hiusulása, az óvintézkedések tehát itt annyival inkább szükségesek. A visszavétellel továbbá kétségtelenül módot kíván nyújtani a törvény a félnek arra, hogy az ilyen közvégrendeletet utóbb megsemmisítés útján visszavonhassa, amint hogy a szöveg 1721. §-a utóbbi szabályozva, minden különböztetés nélkül általában az írásbeli végrendelettről szól. Nyilvánvaló már most, eltekintve a változtatások lehetőségétől, hogy egy közvégrendeletnek ily módon való nyomtalan legalis eltűnése egyrészt visszaélésekre ad alkalmat és megfosztja a közvégrendeletet egyik legfőbb előnyétől: az érvényben maradt végrendeletnek a végrendelkező halála utánra feltétlenül biztosított publicitásától, másrészt figyelembe véve a magánvégrendeleténél nagyobb nyilvánosságát, hitelességét és tekintélyét, hálás talaja lesz a pereknek, a csak visszavett közvégrendeletnek magánúton való tényleges megsemmisítésében az örökös nem fog megnyugodni, és ezért az az örökhagyó, aki ki akarja zárni az ilyen általa visszavett és megsemmisített közvégrendeletre való hivatkozhatást, ugyis kénytelen lesz ezzel meg nem elégedve, a végrendelettel való kifejezett visszavonást is igénybevenni.

Összefoglalva tehát, — az 1586. §-t ezen fejezetből teljesen kihagyandónak és egy az írásbeli végrendelet megsemmisítéséről szóló 1721. § után következő új §-ban kimondandónak vélem, hogy az örökhagyó az 1575. § 2. bekezdése szerint tett közjegyzői végrendeletet, vagy az 1589. § szerint a közjegyzőhöz hivatalos őrizetbe adott írásbeli magánvégrendeletet (ha ugyanis a holograf végrendelet közjegyzői letéteményezése megmaradna) akként is visszavonhatja, hogy az átadott iratot, illetve az őrizetbe adott végrendeletet a közjegyzőtől személyesen visszaveszi. A közjegyző erről jegyzőkönyvet vegyen fel.

A visszavétel ugyan valóságos végrendelkezésnek tekintendő ép úgy, mint a végrendelet hallgatóságos visszavonásának másik esete: a megsemmisítés és így a végrendelet személyszerűségének elve, az 1567. §-ból önként folyólag volna itt is alkalmazandó, mindazonáltal indokoltnak látszik itt ennek külön hangsúlyozása annak eldöntése végett, hogy ezen esetben képviselőnek nincsen helye. Egy magánvégrendeletnek az örökhagyó igazolt megbizásából történt megsemmisítését ugyanis gyakorlati szempontokból személyes cselekvésnek kell elfogadni, míg ellenben itt a közjegyző közbenjárása garantálja a szabály azon eredményét, hogy a vég-

rendelet másképen, mint személyesen, tényleg nem lesz visszavehető.

5. A közjegyzői végrendelet különleges alakzatai közül a tolmácsvégrendeletnek van nagyobb gyakorlati jelentősége. A javaslat szerint ugyanis különböztetni kell aszerint, amint a közjegyző a fél által értett nyelven okiratot felvenni jogosult-e vagy nem? Az előbbi esetben a nyelvkérdésekről az 1580. § rendelkezik, az utóbbi esetben a végrendelet hites tolmács közvetítésével történik az 1588. § szabályai szerint.

Az 1580. § szerint, tehát a normalesetben, szükséges, hogy úgy a végrendelet, mint a közjegyző és a tanúk értsék a felvett közjegyzői okirat, illetve jegyzőkönyv nyelvét. Utóbbiaknak ezenkívül azt a nyelvet is érteniük kell, amelyen a végrendelet a végrendelethez megkívánt kijelentéseket teszi. Ez utóbbinak külön kimondása a normaleset szempontjából nyilván pleonasmus, mert ha az okirat csak a végrendelet által értett, vagyis azon a nyelven vehető fel, amelyen kijelentéseit teszi és ha a közreműködőknek az okirat nyelvét érteniük kell, akkor ebben a két követelményben már önként bennfoglaltatik az a harmadik, hogy a közreműködőknek a kijelentésnél használt nyelvet is okvetlen érteniük kellett. Külön kimondása ama szövegezési hibára vezetendő vissza, hogy a javaslat a normalesetet a kivételes eset után szabályozván, csak ilymódon tudja kifejezni, hogy az az általános szabály, miszerint a közreműködőknek az okirat nyelvét érteniük kell, a tolmácsvégrendelet kivételes esetére is áll, amikor az okirat nem a végrendelet által értett és kijelentéseivel használt nyelven vétetik fel.

Érdemileg az 1580. § mai jogunktól annyiban foglal magában, nézetem szerint, indokolt eltérést, hogy eszerint ki van zárva a közjegyzői novella 26. §-a szerinti az az eljárás, hogy a közjegyző, noha a fél által értett nyelven is jogosítva volna végakarátát okiratba foglalni, azt mindazonáltal magyar nyelven teszi fel és a félnek az általa értett nyelven csupán megmagyarázza. Ez az eljárás ugyanis a fél által kijelentett végakarathoz megfogalmazott alakjában a fél és a tanúk előtt való szó szerinti felolvasását helyettesíti és pedig egészen szükségtelenül a kétségtelenül sokkal kevesebb garantiát nyújtó approximativ közléssel, ami tényleg aggalysnak mutatkozik. Nem áll azonban ez az okiratnak, nem magát a végakaratot magában foglaló bevezetésére és záradékára, és

egyáltalán a kész irat átadásáról felvett jegyzőkönyvre is, amelyekben csupán a végrendelethez szükséges alaki cselekmények tanusítottván, meg lehet elégedni a fél által értett nyelven való megmagyarázással, ami a magyarnak, mint törvényes nyelvnek kellő érvényesülését lehetővé teszi és alkalmas az oly esetekből eredő nehézségek elhárítására is, amikor a kész irat átadásával végrendelet fél nem képes két, az ő nyelvét értő tanút is szerezni. Miután ugyanis az irat átadásának tényében az animus testandi ugyanis eo ipso jelentkezik: a végrendelet felesleges megnehezítésének tartom annak megkövetelését, hogy ilyen esetben is mindkét tanúnak okvetlenül értenie kelljen azt a nyelvet, amelyen a végrendelet a végrendelethez ugyan megkívánt, de a magát a végakaratot magában foglaló nyilatkozatnál nyilván sokkal kevesebb jelentőséggel bíró kijelentést megtesz, ami tulajdonképpen a gyakorlatban annak megkövetelésével egyértelmű, hogy a két tanúnak az átadott irat nyelvét kell értenie, daczára hogy azt az 1581. § nem mondja ki. Elegendő tehát, ha a kész irat átadásáról a tanúk által értett, vagyis rendszerint magyar nyelven készült jegyzőkönyv a félnek általa értett nyelven a közjegyző által megmagyaráztatik. Nem okvetlen szükséges a tanúk nyelvtudása oly célból sem, hogy a közjegyzőt egy a fél akaratnyilatkozatát nem tartalmazó és a törvény által előírt tartalommal bíró jegyzőkönyv hű megmagyarázásában ellenőrizni képesek legyenek, aminek megkövetelése a bizalmatlanság oly fokát jelentené, amely semmiképpen sem volna összeegyeztethető azzal a hitelességgel, amelyet viszont, amint látni fogjuk, a tolmácsnak biztosít a javaslat.

Összefoglalva tehát: az 1580. § 1. bekezdésében foglalt az a szabály, hogy a végrendeletnek értenie kell a végrendeleti irat vagy jegyzőkönyv nyelvét, kiegészítendő egy oly rendelkezéssel, amely szerint, ha a végrendelet a közjegyző előtt kijelenti, hogy a jegyzőkönyv nyelvét nem érti, elegendő, ha a közjegyző azt a végrendelet előtt általa értett nyelven megmagyarázza, amit a kellő jogalkalmazás a végakaratot tartalmazó közjegyzői okirat bevezetésére és záradékára is ki fog terjeszteni. Az 1580. § 2. bekezdésében pedig elegendő annak megkövetelése, hogy az összes közreműködők a végrendelet irat vagy jegyzőkönyv nyelvét értsék, ellenben felesleges annak külön kimondása, hogy érteniük kell azt a nyelvet is, amelyen a végrendelet a végrendelethez megkívánt kijelentéseket teszi, mert: ami először a tanukat

illeti, ez annak előírásában, hogy a kijelentett végakaratot a kijelentés nyelvén tartalmazó végrendeleti irat nyelvét értsék, már bennfoglaltatik, ellenben a kész irat átadásával kapcsolatos egyszerű kijelentés tekintetében a mondottak szerint mellőzhetőnek mutatkozik; ami pedig másodszor a közjegyzőt illeti, mindkét esetben önként következik már annak megköveteléséből, hogy az okiratot a fél által értett nyelven vegye fel, vagy a jegyzőkönyvet a félnek általa értett nyelven magyarázza meg.

Abban a második esetben, amikor a fél azon nyelvek egyikét sem érti, amelyeken a közjegyző okiratot felvenni jogosult, az 1578. § megelepszik azzal, hogy a végrendelező — és pedig nemcsak a kész irat átadásával kapcsolatos egyszerű kijelentést, hanem magát a végakaratot tartalmazó érdemleges nyilatkozatot is — egyedül és kizárólag a tolmács által értett nyelven tegye és a közjegyző azt a tolmácsolás alapján okiratba foglalja, amelynek azután a tolmács által készített vagy hitelesített, a végrendelező által értett nyelven készült fordítását a tolmácsnak a végrendelező előtt fel kell olvasnia, nyilvánvaló már most, hogy ily módon a végakarot szóbeli kijelentése esetében sem a közjegyző foglalja azt okiratba, hanem a tolmács, és a végakaratot nem az okirat, hanem a fordítás tartalmazza. Ez az okirathoz mellékelendő fordítás tehát semmiben sem különbözik a jegyzőkönyvhöz mellékelendő kész irattól, csupán egyfelől létrejöttének azon követelményében, hogy hites tolmács készítse, másfelől azon engedményben, hogy azt a végrendelezőnek sem olvasni tudnia, sem aláírnia nem kell, hanem elegendő, ha a tolmács azt a végrendelező előtt felolvassa. Aminthogy az is kétségtelen, hogyha a fordítás nem fedi az okirat tartalmát, nem az utóbbit, hanem a fordítást kellene az örökhatározó végakarotának tekinteni. Tulajdonképpen tehát itt nem az az eldöntendő kérdés, hogy vehessen-e fel a közjegyző hites tolmács közvetítésével szóbeli végrendeletet olyan féllal is, akinek kijelentését sem ő, sem a tanúk nem értik, mert ez a végrendelet semmiesetre sem közjegyző és tanúk előtt tett szóbeli végrendelet többé, hanem csupán az a kérdés, hogy idegen nyelvű fél tehesse-e oly irat átadásával is közjegyzői végrendeletet, amelynek nyelvén olvasni nem tud, amelyet alá nem írt, amelyet azonban hites tolmács készített és előtte felolvasott. Vajjon szükség van-e ezen concessiora, mérlegelés dolga. Mindenestre figyelembe veendő, hogy a javaslat a magánvégrendelet

tanuinak nyelvtudására nézve mai jogunknál sokkal szigorúbb szabályokat vett fel. Ezek szerint az olvasni nem tudó fél végrendelezéséhez három olyan tanu szükséges, akik mindhárman az egyikük által felolvasandó végrendeletet, a végrendelező kijelentéseit és az általuk aláírandó tanusítást megértik és a végrendelet és tanusítás nyelvén írni és olvasni tudnak. Ilyen három tanut az idegen vagy más nemzetiségű mindig nehezebben fog találni, ha tehát olvasni nem tud, alig, ha pedig írni nem tud, tekintve, hogy a magánvégrendelet alá kell írni, egyáltalán nem végrendelezhetnék. Erre a tolmácsvégrendelet útján módot nyújtani magábanvéve indokolt lehet, de semmiesetre sem szabad egy, a közjegyző és tanúk által meg nem értett nyelven épen csak fizikai jelenlétükben történt szóbeli kijelentést és a fordításnak ugyanazon szempont alá eső felolvasását közjegyzői szóbeli végrendeletnek tekinteni és így azzal a fokozott hitelességgel is felruházni, mely indokoltá teszi, hogy bizonyos kevésbé megbízható személyek végrendelezése egyedül ezen közvégrendeleti formára korlátoztatik.

A tolmácsvégrendeletet tehát akképen tartom szabályozandónak, hogy: ha a végrendelező a közjegyző előtt tett kijelentése szerint azoknak a nyelveknek egyikét sem érti, amelyeken a közjegyző okiratot felvenni jogosult, hites tolmács közvetítésével az 1575. § 2. bekezdése szerint tehet közjegyzői végrendeletet. Eszerint a tolmácsnak, mint hiteles személynek szerepe csupán concludens jelentőségű tényekre szorítottatik. Másfelől az előirt tartalommal bíró jegyzőkönyvnek tolmácsolása, ép úgy és ugyanazon okokból, mint az előbb tárgyalt esetben a közjegyző általi megmagyarázása, elegendő és fordításának írásbani elkészítése és mellékelése mellőzhetőnek mutatkozik. Ha a végrendelező az átadott irat nyelvén és írásmódja szerint olvasni vagy azt aláírni kijelentése szerint nem tudja vagy nem képes, az ezen esetben mindig nyíltan átadandó iratot a tolmácsnak a végrendelező előtt fel kell olvasnia és utóbbinak azt helyben kell hagynia.

* * *

Az ideiglenes hatályú szóbeli végrendelet intézményének, mint szükséges rossznak fenntartása mellőzhetlenné mutatkozik, olyan okokból azonban, amelyek egyúttal nyilvánvalóvá teszik, hogy annak közjegyző előtt való megalkotását is megengedi, már nem

szükséges, csupán rossz. A javaslat ugyanis mai jogunkkal szemben az írásbeli magánvégrendelet formaságait annyira megszigorítja, hogy egészen eltekintve a tanuk qualificatiójától, az, aki írni-olvasni nem tud, egyáltalán nem tehet, csak közjegyző előtt végrendeletet. Ha tehát a szóbeli végrendelet már ma sem nélkülözhető, annyival inkább szükség van ezentúl, sürgős esetekben azzal a végrendelezés egyedüli módját nyújtani annak, akinek közjegyző sem áll rendelkezésre. Ámde a javaslat ezzel meg nem elégedve, nemcsak szóbeli végrendeletnek 3 tanu előtt való tételét engedi meg, hanem kimondja — nyilván arra az esetre czélozva, amikor a közjegyzői végrendelet tételéhez nem két tanu, hanem egy másik közjegyző hivatott meg — azt is, hogyha két közjegyző jár el tanukép, több tanu nem szükséges és az ilyen esetben való bizonyításról is külön rendelkezik, vagyis a javaslat szerint a közjegyzőnek ezen minőségében való meghívása és közhitelű funkciója esetében, nemcsak közjegyzői végrendelet, hanem ideiglenes hatályú szóbeli végrendelet is alkotható. Már pedig ha egyszer közjegyző jelen van, a végakarát szóbeli kijelentésével rendes közjegyzői végrendelet, és pedig a javaslat szerint még olyképen is alkotható, hogy az esetleg annyira elgyengült végrendelezőnek azt még aláírnia vagy kézjegyével ellátnia sem kell, tehát ilyenkor a javaslat által contemplált szóbeli végrendelet nyilván nem szolgálhat más, mint csakis olyan esetekre, amikor a végrendelező az actus közben tényleg meghalt és végakarátának szóbeli kijelentése után annyi idő sem telt el, amennyire az okiratfoglaláshoz, az okirat felolvasásához és helybenhagyásához szükség lett volna. A közjegyző ugyanis szóbeli végrendelezésnél való tanuskodásra egyáltalán nem is kereshető meg, mert a javaslat sem ismer közjegyző előtt tett szóbeli végrendeletet. A közjegyző hivatásához csak közjegyzői végrendelet felvétele tartozik és így már felelőssége szempontjából is minden esetben kötelessége lesz és igyekezni fog a kijelentett végakaratot okiratba foglalni, azt a végrendelező és tanuk előtt felolvasni és legalább a tanukkal aláírni és csakis, ha a végrendelező ezek befejezése előtt meghalt vagy beszámíthatóságát elvesztette, fog létrejönni, a közjegyző jelenléte daczára, csupán szóbeli végrendelet. Míg tehát három magántanu meghívása esetében indokolt megkövetelni a végrendelező azon kijelentését, hogy nyilatkozatát szóbeli végrendeletnek kívánja tekinteni és értelemmel bír annak kimondása, hogy az ilyen végrendelet hatálya

három hónapra korlátolt, addig, ha közjegyző jelenléte daczára mégis csak szóbeli végrendelet jött létre, ez az esetek túlnyomó többségében épen fordítva egyfelől az okiratbafoglalás czélzatával tett nyilatkozatnak csupán szóbeli végrendeletre való kényszerű conversióját, másfelől azt fogja jelenteni, hogy a végrendelező már a végrendelezés közben halt meg, a végrendelet hatályának három hónapra való korlátozása tehát tárgytalan. A szóbeli végrendeletnek eszerint concret esetben semmiesetre sem fog előnyére válni, amint pedig első pillanatban gondolni kellene, az, hogy a három tanu közül az egyik, a hiteles tanuságtételre leghivatottabb közjegyző volt, vagy pláne két közjegyző járt el tanukép, ellenkezőleg ez csupán megtámadhatásának kilátásait fogja növelni, miután joggal vélelmezhető, hogy a közjegyző a végakarátnak közjegyzői végrendeletbe való foglalása végett és nem mint tanu hivatott meg, fokozott bizonyításra szorul tehát az, ami körül forog pedig ma is a szóbeli végrendeleti perek legnagyobb része, hogy a végrendelező csakugyan kijelentette, miszerint nyilatkozatát szóbeli végrendeletnek kívánja tekinteni, miután továbbá a szóbeli végrendelet helyett közjegyzői végrendelet, melynek egyéb akadályai nem lehetett, nyilván csak azért nem jött létre, mert a végrendelező ott helyben és nyomban meg is halt, az ilyen esetben tehát legtöbb kétség fér a végrendelező beszámíthatóságához. A közjegyző közbenjárása, mint végrendeletmegtámadási ok pedig bizonyára nem lehet kívánatos.

A közjegyzőnek ezen minőségben való közbenjárásából esetleg eredő és külön törvényes rendelkezése nélkül is elképzelhető magántanu szerepét külön szabályozás tárgyává tenni, ezek szerint nemcsak felesleges, hanem elhibázott is, mert ezen szerepnek ilyen módon könnyen intézménynyé fejlődése ellenkezik a közjegyzői funkció közhitelű jellegével és alkalmas az abba vetett közbizalom megingatására, főleg pedig mert utat nyit a szóbeli végrendelezés legkevésbé kívánatos alkalmazásának, a szó szoros értelmében in extremis való végrendelezésnek és a közjegyző előtti oly végrendelezésre való hivatkozásnak is, amelyet maga a közjegyző sem tekintett befejezettnek és érvényesnek.

* * *

Végezetül még a végrendelezési képesség korhatárának kérdéséhez kívánok egészen röviden és csupán azért hozzászólni,

mert épen olyan irányadó helyről, mint az előadó úr, hallottunk egy megjegyzést, amelyben ezen korhatár újbóli leszállítására való hajlandóság nyilvánult meg. Ezzel szemben, az ugyan mai jognak nevezett, tényleg azonban régi időkből véletlenül megmaradt elavult 12 éves korhatárnak felemelését legalább a 16-ik életévre mellőzhetlennek tartom. A nagykorúság a javaslat szerint is még mindig csupán a 24-ik életévvél kezdődik és bármennyire eltérő szempontok is jönnek tekintetbe a teljes szerződésképeség korhatárának megállapításánál, nem tagadható azért bizonyos azonos nézőpont sem. Az a nagy spatium tehát, amely a két korhatárt egymástól nálunk különösen ma elválasztja, semmivel sem indokolt és azt megközelítőleg sem találjuk egy külföldi jogban sem. Németországban a 16. és 21-ik; Franciaországban szintén, de 21 év alatt a vagyon felére korlátozva; Svájcban a 18. és 21-ik életév állanak egymással szemben; Angliában pedig mindkettő egyformán a 21-ik életévhez fűződik. Igaz, hogy végrendekezéssel a kiskorú sohasem kötelezi magát és sohasem von el magától semmit, másfelől azonban egész vagyonáról rendelkezik és kérdés, hogy amennyire a kiskorú önmaga védelemre szorul saját akaratával szemben, nem érdemes-e épen úgy oltalomra a törvény szerint hozzá legközelebb álló örökös érdeke is? Hozzájárul ehhez a mi jogunknak egy speciális szempontja is. Tudvalevő, hogy a serdületlen korú végrendekezésének a gyakorlatban talán egyedül előforduló, mindenesetre tipikus esete az, amikor az egyik szülője után öröklött vagyonnal bíró gyermek végrendekezik másik szülője javára és suggestiója alatt, testvérei vagy más ági örökösének kizárása céljából. Amikor pedig az ági öröklés fentartásának egyik főérve épen a kiskorú utáni öröklés esete, a végrendekezési képesség korhatárának megállapításánál ezen tapasztalat is figyelembe veendő.

* * *

T. Bizottság! A végrendeleti alakszerűségek kérdéseiben az előmunkálatok során a nézetek meglehetősen kialakultak és a most előttünk lévő szabályozás, — legalább igénytelen nézetem szerint, — az előbb tárgyalt egy inkább részletkérdésektől eltekintve, egyébként alig szorul érdemben revízióra. Nem nyugodhatunk meg azonban a szabályozás jelenlegi szövegezésében, különösen ha a mai jogunk mellett tett abból a tapasztalatból, hogy, amikor a

végrendelet alkotása jóformán egyedüli tételesen szabályozott része öröklési jogunknak, mégis a vonatkozó törvények életbelépte óta évtizedeken keresztül mennyi ellentétes ítéletet hoztak felsőbiróságaink is, ha, mondom, ezen tapasztalatból tanulságképen levonjuk, hogy milyen súlyt kell fektetni az ilyen legszigorúbban magyarázandó alaki szabályok megszövegezésére. Legyen szabad tehát felszólalásomat azzal a reménnyel befejeznem, hogy a jelenlegi szöveg helyett, amely a tömeges és kölcsönös hivatkozások útján való rendelkezésben egyáltalán nem ismer határt és amely még az egy-egy végrendeleti formának tulajdonképeni ügymenetéhez tartozó jogcselekményeket sem adja elő összefoglalóan egy helyen; ehelyett a törvénybe jóval egyszerűbb, világos és mindenki által érthető szöveg fog kerülni, amelyhez a gyakorlat emberei minden bizonytalanság nélkül tarthatják magukat.

(Folyt. köv.)

Előjegyzés bírói utasításra az osztálykivonatban.

Irta: Dr. Kepes János győri kir. közjegyző-helyettes, ügyvéd.

Az 1894. évi XVI. t.-cz. 67. §-a utasítja a kir. közjegyzőt, hogyha a hagyatékhoz tartozó ingatlan a telekkönyvben nem az örökhagyó tulajdonául van bejegyezve, igyekezzen kieszközölni a telekkönyvi tulajdonostól az örökhagyóra történt átháramlásról szóló s telekkönyvi bejegyzésre alkalmas okiratot. Ezen intézkedés folytán, concret esetben, a hagyatéki ügyben eljáró közjegyző a telekkönyvi tulajdonost is megidézi hagyatéki tárgyalásra.

A hagyatéki tárgyalás során az örökös felmutat egy adásvételi szerződést, mely kellékhányok miatt csak előjegyzésre lenne alkalmas. A telekkönyvi tulajdonos átírásra alkalmas okiratot különféle indokok folytán nem állít ki. Az örökös kéri az előjegyzésre vonatkozó intézkedésnek osztálykivonatba leendő felvételét. A telekkönyvi tulajdonos ezt ellenzi.

Ezen tényállás mellett a következő intézkedések tehetők:

1. A közjegyző az osztálykivonatokat elkészíti, azonban a tárgyalásra megidézett felek között ki nem egyenlített ellentét folytán a kivonatokból kihagyja az előjegyzésre vonatkozó intézkedést s e kérdésben külön bírói határozatra hagyja a rendezést.

2. A közjegyző, miután előjegyzésre az okirat alkalmas — a telekkönyvi tulajdonos ellenzése daczára — a kivonatnak úgy az osztályt, mint a telekkönyvi megkeresést magába foglaló részében az előjegyzésre vonatkozó intézkedést befoglalja.

3. A közjegyző, az előjegyzésnek az osztályba foglalása nélkül, a kivonatok *elkészítése előtt* a bíróságot megkeresi utasítás végett.

Az 1. pont szerinti eljárás a közjegyzői intézmény eszméjének leginkább megfelel. Csak a felek közös, egymást fedő akarata kerülhet belé a közjegyző előtt felveendő okiratba. A vitás kérdés perútra, vagy bírói döntésre hagyandó. A telekkönyvi tulajdonos az akarata ellen felvett tartalmú osztályt magába foglaló jegyzőkönyvet valószínűleg alá sem írja, sőt tiltakozik — ha már megidézték hagyatéki tárgyalásra — az előjegyzés ellen. Ennek daczára az előjegyzés felvétele a közjegyző által készítendő osztálytervezetbe a telekkönyvi tulajdonos szemében a közjegyzői intézkedés önkényességének látszatát keltheti. Ez pedig kerülendő: mert az ügyletet, az osztályt létesítő közjegyző, amint tényleg teljesen függetlenül és pártatlanul jár el s önti írott formába a felek congruens akarátát: a felek előtt is mindig ily függetlennek és pártatlannak kell lássék; a közjegyzői intézmény egyik fundamentális alapja a bírói megbízásokon kívüli eljárásaiban s ténykedéseiben is a pártatlanságába vetett absolut bizalom, mely czélszerűségi szempontokkal, sőt e kérdésben a bíróság tehermentesítését czélzó ténykedéssel sem homályosítható el.

Ez esetben tehát a bíró a hagyatékátadó végzésben külön fog intézkedni az előjegyzés iránt, ha ennek helye van, épúgy mint ott, hol perre utasítással kapcsolatos vitás kérdések maradnak a hagyatéki tárgyaláson függőben.

A 2. pont szerinti intézkedés indoka a bíróság tehermentesítése azzal, hogy a közjegyző az általa elkészítendő hagyatéki osztályvégzés tervezetbe foglalja a megkeresést az előjegyzésre; indoka továbbá az 1894. évi XVI. t.-cz. 66. és 67. §§-okban lefektetett elvek analogiájára az a szabály, hogyha a közjegyző megfelelő okirat alapján a tulajdonjog átírást is az osztályba foglalhatja, úgy a csak előjegyzésre alkalmas okirat alapján legalább az előjegyzést a hagyatéki tárgyalási jegyzőkönyvnek a telekkönyvi megkereső részébe felveheti. Miután a bíró, a tárgyalási jegyzőkönyv beterjesztése után az előjegyzésre vonatkozó kérelem alapján úgylis

elrendeli az előjegyzést a hagyatékátadó végzés kibocsájtásakor, az eljáró közjegyző, czélszerűségi okokból, már az átadó végzés tervezetbe felveszi az előjegyzésre vonatkozó megkeresést. Valószínű, hogy az előjegyzést magába foglaló tárgyalási jegyzőkönyvet a telekkönyvi tulajdonos nem írja alá; ez azonban mit sem változtat a jogi helyzeten: az előjegyzésnek helye lévén, a közjegyző az osztálykivonatot úgy készíti el, hogy a bíróság, minden pótlás nélkül a kiadmányozásra alkalmasnak találja.

A 3. pont szerinti intézkedés különösen indokolt akkor, ha a telekkönyvi tulajdonos az előjegyzés ellen nyomatékos okokból tiltakozik s amidőn kétely merül fel aziránt, hogy maga a bíró elrendelné-e az előjegyzést; vagy ha gyámhatóság által képviselt, pl. a telekkönyvi tulajdonos kiskorú jogutóda, az érdekelt. Ha a vevő örököse kiskorú, a gyámhatóság ragaszkodni fog az előjegyzésnek osztályba vételéhez; ha a telekkönyvi tulajdonos örököse kiskorú, a gyámhatóság tiltakozik az előjegyzés ellen. Igaz, az iratok áttétele a bírósághoz s azok visszaadása a felekre idővesztést jelent, azonban sokkal nagyobb veszteség a hiába elkészített kivonatokkal járó munka s az iratoknak a beterjesztés utáni ideoda küldözgetése.

Már most, a bíró, amennyiben az előjegyzésnek helye van, utasítja a közjegyzőt, hogy az előjegyzésre vonatkozó intézkedést az osztálykivonatba befoglalja. S ekkor, miután a tkvi tulajdonos is érdekelt, részére kivonat kézbesítetvén, látni fogja, hogy a közjegyző, akarata ellenére s tiltakozása daczára az előjegyzésre vonatkozó intézkedést belefoglalta a kivonatba. A tkvi tulajdonos azt nem tudja, hogy ez bírói utasításra történt, csak azt látja, hogy egy, a közjegyző pecsétjét magán viselő kiadványba oly intézkedés vétetett fel, mely ellen ő tiltakozott, mely így akarata ellen vétetett fel. Ez az a helyzet, mely közjegyzői elvi szempontból kerülendő. A közjegyző pecsétjével ellátott okiratba oly intézkedés nem vehető fel, melynek alapját képező tényállás bármelyik érdekelt és meghallgatott fél által eleve kétségbe vonatott, s amely tényállás alapján való intézkedés ellen az egyik érdekelt fél előzetesen tiltakozott.

A közjegyzői intézménynél itt némi látszólagos összeütközés van az intézmény elvi alapja s a közjegyzőnek, mint bírói megbízottnak működése között. Az elvi alap érintetlenül hagyandó! Ennek rovására az intézmény nem alakítható.

Szerintem az előjegyzésre vonatkozó intézkedés azon szövegbe nem vehető fel, mely a közjegyzői pecsét és aláírás előtt foglal helyet. Ha a közjegyző, megfelelő szabályozásig, az előjegyzésre vonatkozó telekkönyvi megkeresés felvételével a bíróság munkáján akar könnyíteni, ezt csak a közjegyző által (valamelyes módon) lezárt osztály után következő birói végzés szövegébe veheti fel.

Örökösödési eljárásunk reformjánál, mely az öröklési jog reformjával egyidejűleg kell megvalósuljon, minden irányú megfontolás tárgyát kell képezzék a felmerülhető mindazon kérdések és szabályozások, melyek az öröklő csoporthoz nem tartozó személylyel kapcsolatos jogviszonyok rendezésére vannak hivatva. Fentebbiek szintén örökösödési eljárásunk idevonatkozó egyik hiányára kívánnak rámutatni.

Felsőbirósági határozatok.

Közjegyzői rendtartás.

100. Az 1874 : XXXV. t.-cz. 70. §-ának vagylagos rendelkezéséből, vagyis abból, hogy az eljáró kir. közjegyző a felek azonosságáról nemcsak a tanuk vagy egy másik kir. közjegyző útján, hanem egyéb teljes hitelt érdemlő adatokból is szerezhethet meggyőződést, okszerűleg következik, hogy az ügyleti tanuknak, tehát a 82. § b) pontja szerint két alkalmazandó végrendeleti tanunak is, a végrendelező felet személyesen ismerniök nem szükséges. (Curia 1914. december 16. 5917/1914. sz. I. p. t.)

Telekkönyvi rendtartás.

101. A jelzálogjog bekebelezése iránti kérelem alapjául szolgáló és a felebbezők jogelőde néhai M. S. által több kezestársával együttesen kiállított, „kezességi nyilatkozat“-nak címzett A) alatti magánokiratban a kiállítók a jelzálogilag biztosítandó követelésnek az összegét meg nem határozták, hanem a kérelmezőre bízták, hogy a M . . . i Népbank elleni követelését könyvkivonattal mutassa ki, előre is teljes bizonyító erejűnek ismervén el magokra nézve a kérelmezőnek könyvkivonatát.

Minthogy azonban — a telekkönyvi rendelet 65. §-ának második és harmadik bekezdésében szabályozott legmagasabb összegű jelzálogjognak itt fenn nem forgó esetétől eltekintve — az idézett rendelet 65. §-a első bekezdésének és 68. §-ának egybevetéséből folyóan jelzálogjog bekebelezését és előjegyzését csak oly okirat alapján szabad elrendelni, melyben a bejegyzendő jelzálogjoggal biztosítani kívánt követelésnek az összege számszerűleg meg van határozva;

minthogy továbbá a kezességi nyilatkozatnak jelzett hiányát a követelési összegnek a kérelmező könyvkivonatában való kimutatása a kért bekebelezés megengedhetősége szempontjából annál kevésbé pótolhatja, mert a könyvkivonat alapján a benne egvényes adósként kitüntetett M . . . i Népbank r.-t. ellen is a jelzálogjogot csak előjegyezni szabad, de bekebelezni nem:

az A) alatti kezességi nyilatkozat és a B) alatti könyvkivonat alapján a kért jelzálogjogi bekebelezés elrendelésének helye nincsen. (Curia 1916. márczius 14. 10207/11. sz.)

*

102. A jelzálogos hitelezőknek nincs felfolyamodási joguk a telekkönyvi hatóságnak az ellen a rendelkezése ellen, melylyel a tulajdonjogra vonatkozó bejegyzést vagy a bejegyzés kiigazítását rendelte el, mert a jelzálogos hitelező zálogjogára semmi irányban nincs kihatása annak a körülménynek, mely a tulajdonjogban való változásnak telekkönyvi keresztülvitele következtében áll elő. (Curia 1916. április 18. 5819/1915. sz.)

*

103. Kereskedelmi könyvkivonat alapján valamely céget terhelő tartozás címén nincs helye zálogjogi előjegyzésnek a cég tagjai ellen. (Curia 1915. december 21. 8608/1915. sz.)

Czégügyek. Váltóóvás.

104. Az A) alatti csatolt közjegyzői okirat szerint a folyamodó mint bejegyzett egyéni cég tulajdonosa ebbe a cégbe az ő leendő vejét társul fogadta azzal, hogy a cégbejegyzés a szerződés 1. pontja szerint 1914. évi május 1. napja után fog megtörténni. A szerződés 9. pontjában kikötött, hogy az ott szabályozott eset beálltakor a cégből kilép és erre való tekintettel a felek a szerződés aláírásával egyidejűen a cégtagi minőség törlése iránti kérelmet magában foglaló közös kérvényt közjegyző előtt aláírták és azt átvette.

.... társtagsága az 1914. évi május 13-án 71942/1914. sz. alatt beadott kérvény folytán 1914. évi május 19-én a cégjegyzékbe bevezettetett.

1915. évi július 19-én beadta az elsőbírósághoz a cégtagságának törlése iránti kérelmet tartalmazó mindkét cégtag által 1914. évi márczius 26-án aláírt közös kérvényt.

A kir. Curia elfogadta a másodbíróságnak azt az álláspontját, hogy a közös kérvény alapján cégtagsága a jelen perenkívüli eljárásban törlendő.

Ebben a kérdésben abból kell kiindulni, hogy a közkereseti társaság tagjának a K. T. 19., 66. és 21. §-ai értelmében nemcsak joga, hanem kötelessége is, hogy a cégbirtokosok személyében beállott változást a cégbíróságnak bejelentsék és pedig akkor is, ha a változás a K. T. 98. § 7. pontja értelmében a társaság feloszlását maga után vonó feltétel bekövetkezte folytán állott be.

Ily bejelentést a cégbíróság szabály szerint perenkívüli eljárásban intéz el.

A 2. alsz. közös kérvény aláírásának az volt a célja, hogy annak alapján társtagságának törlése a kikötött feltétel beállta esetén, perenkívüli eljárásban legyen keresztülvihető. A kérvény erre tartalmánál fogva alkalmas is, mert a K. T. 65. és 66. §-ai értelmében a változás bejelentését magában foglalja és mindkét cégtag aláírásával el van látva.

Igaz ugyan, hogy a közös kérvény aláírása, mint az elsőbíróság rámutatott, a társasviszony bejegyzése előtt történt, és a közös kérvény beérkezte előtt bejelentette az elsőbíróságnál, hogy abban tett nyilatkozatát visszavonja, de ebből még nem következik, hogy a közös kérvényben foglalt kérelem elintézése a a perenkívüli eljárásban ki van zárva.

A kereskedelmi és váltóügyekben követendő nem peres eljárás szabályozása tárgyában kibocsátott 68300/1914. I. M. sz. rendelet 13—15. §-ai a felek meghallgatását és széleskörű bizonyítást tesznek a perenkívüli eljárásban lehetővé, és ez a rendeletnek arra a céljára mutat, hogy a perenkívüli eljárásban nemcsak a jogi, hanem még a ténybeli kifogások is, amennyiben lehetséges, elbiráltassanak, és csak ha ez nem lehetséges, akkor utasítsa a bíróság a felet a rendelet 17. §-a értelmében perre.

Eszerint abból, hogy a közös kérvényben tett nyilatkozatát visszavonta, elsősorban az következik, hogy a jelen eljárásban kell elbirálás alá venni, hogy a visszavonás jogos-e és csak ha kitűnnék, hogy az e körül felmerülő vitás kérdések elbirálása a jelen eljárásban nem lehetséges, akkor kellene valamelyik felet a rendelet 17. §-a értelmében a jelen eljárás felfüggesztése mellett perre utasítani.

.... a közös kérvényt oly célból adta át előre, hogy ez azt a kikötött feltétel bekövetkeztekor a cégbírósághoz be-

adhassa. A forgalomban nem ritka, hogy a felek oly aláírt okiratot adnak át egymásnak vagy őrizetbe egy harmadik személynek, amely csak valamely feltétel bekövetkezte esetére használható fel, addig pedig biztosítékul szolgál a másik fél valamely jogának gyakorolhatására. Nincs oly jogszabály, mely szerint az ily okirat hatálytalan volna, sőt a jogügyletekre vonatkozó általános szabályokból következik, hogy az a fél, aki ily okiratot aláírt, a kikötött feltétel bekövetkezte esetében annak tartalma szerint kötelezve van, az a fél pedig, aki ilyent kapott, azt felhasználhatja.

Eszerint joggal adta be a közös kérvényt a cégbírósághoz, ha a beadás kikötött feltétele bekövetkezett.

A kikötött feltétel az A) alatti szerződés 9. pontja szerint beáll, ha a házassági együttélést leányával megszakítja, és azt felszólítástól számított három nap alatt helyre nem állítja, vagy oly szándékkal hagyja el férjét, hogy vele a házassági életközösséget megszünteti.

.... az elsőbíróságnál azt vitatta, hogy ez a kikötés erkölcs-telen. Ez az álláspont alaptalan, mert nincs erkölcstelenség abban, ha az após, aki a saját üzletébe vejét társként veszi fel, egyúttal azt a jogot tartja fenn magának, hogy a házassági életközösség megszüntetése esetére az üzletben a korábbi állapotot helyreállíthassa.

Ezek szerint joggal kívánhatta társtagságának megszüntetését, ha oly szándékkal hagyta el férjét, hogy vele a házassági életközösséget megszünteti. Ez pedig bizonyítva van a C) alatt csatolt közjegyzői tanusítvánnyal

.... Ezekből az okokból és ezekkel egyező saját indokai alapján a másodbíróság végzését helyben kellett hagyni. (Curia 1916. márczius 15. 10833. sz.)

*

105. A moratórium tárgyában kibocsátott rendeletekben nincs olyan intézkedés, amely ezeknek hatályát a 6045/1914. sz. alatt kibocsátott második moratóriumi rendeletnek 1914. évi aug. hó 15-én történt hatálybalépése előtt lejárt váltókra is kiterjesztené, az ilyen váltókon alapuló követelések érvényesíthetésére tehát a moratóriumi rendeletek visszaható erővel nem bírnak. Ebből okszerűen folyik az, hogy a kereset alapjául szolgáló s az 1914. évi július hó 12., illetve 18. napján, tehát a második moratóriumi rendelet hatálybaléptét megelőzően lejárt váltók alapján a kibocsátó és forgató ellen érvényesíthető visszkereseti jog fenntartása tekintetében a lejárat idejében fennállott anyagjogi szabályok, vagyis a váltótörvény 41. §-ában foglalt rendelkezések irányadók. A most említett jogszabályok értelmében a visszkereseti jog fenntartásának feltétele az, hogy a váltó fizetés végett bemutatassék

s a fizetés nem teljesítése — az óvás elengedésének esetén kívül — kellő időben felvett óvással igazoltassék.

Az ötödik moratóriumi rendelet 4. §-a 18. pontja, a hatodik moratóriumi rendelet 4. §-a 18. pontjának II. tétele és a moratórium-feloldó-rendelet 22. §-a értelmében a visszkeresetre jogosult hitelező a fizetendő részlet után számított váltódíjat abban az esetben is követelheti, ha a fizetés végett bemutatott papírt nem óvatoltatta. Ezekből a rendelkezésekből nyilvánvaló, hogy amennyiben a fizetés végetti bemutatás meg nem történt, váltódíj nem igényelhető.

A fennebb megjelölt moratóriumi rendeleteknek az az intézkedése, hogy a kereset vagy visszkereset fenntartása végett a törvény értelmében szükséges bemutatás mindaddig megtörténhetik, míg a bemutatásra rendelt határidő a tartozás fennmaradó hátraléka tekintetében is le nem telt, a második moratóriumi rendelet hatályba lépése óta a kereseti váltókra is kiterjed oly értelemben, hogy a felperes ettől az időponttól kezdődően a fizetés végetti bemutatásra kötelezve nem volt, aminek jogi folyománya az, hogy a kereset alapjául szolgáló váltókon alapuló egész tőkekövetelésnek kamatát az 1914. évi aug. hó 15. napjától számítva, a bemutatás meg nem történte dacára is igényelheti az elfogadótól. (Curia 1916. febr. 18. P. IV. 9162/1915. sz.)

A közjegyzői gyakorlatot érdeklő jogesetek.

106. A m. kir. Curia jogegységi tanácsának 10. számú polgári döntvénye. (Vonatkozással a pozsonyi kir. it. táblának 1910. G. 259/4., 1910. G. 272/2., a budapesti kir. it. táblának 1899. I. G. 220., 1907. G. 844., 1911. G. 421., P. 4196/1911., 1912. G. 51., 1913. G. 451. P. IV. 3293/1915., P. IV. 10018/1915. és a m. kir. Curianak 1945/1910., 2307/1912., 1611/1914., 5179/1914. és 5704/1914. számú határozatára.)

A csatornázásért és útburkolásért a közigazgatási szabályok szerint az ingatlan után fizetendő járulékot az ingatlan tulajdonának a csatornázás és útburkolás befejezése után, de a járulék kivetése, illetőleg esedékessége előtt vételszerződéssel átruházása esetében is a szerződő feleknek egymáshoz való jogviszonyában és külön kikötés hiányában az eladó köteles viselni. (1916. május 3.)

*

107. A magyar királyi Curia jogegységi tanácsának 11. számú polgári döntvénye. (Vonatkozással egyfelől a csikszeredai kir. törvényszéknek Pkf. 1217/1915/6. sorszámú, másfelől a budapesti

kir. törvényszéknek 21. P. 6805/1915. és 21. P. 658/1916. ügyszámu végzéseire.)

A személyes üzleti jogu gyógyszertár (1876: XIV. t.-c. 131. §-a) üzeméből előálló jövedelem végrehajtás alá vonható. (1916. május 1.)

*

108. Az 1876: XVI. t.-cz. 4. és 6. §-ának helyes értelmezése szerint írni és olvasni tudó tanúnak csak azt a tanut lehet tekinteni, aki azt, amit ír és olvas, megérti, vagyis aki az okirat nyelvét úgy szóban, mint írásban abban a mértékben bírja, hogy annak tartalmát saját közvetlen észleletéből képes megállapítani. (Curia 1916. márczius 14. 9290. sz.)

*

109. Az örökhatározó végrendeletébe foglalt az a nyilatkozat: „végakaratomat ép észszel és teljes akarattal az alólírt négy tanu előtt nyilvánítottam“, nem öleli fel az 1876: XVI. t.-cz. 5. §-ában előírt azt az alaki kelléket, amely szerint a tanuk által magán az okiraton annak megtörténte igazolandó, hogy az örökhatározó a végrendeletet előttük aláírta, vagy már előbb általa önkezüleg aláírtak elismerte. (Curia 1915. nov. 23. 5252/1915. sz.)

*

110. A halálesetre szóló rendelkezések magyarázatánál a közelebbi megjelölés nélkül kijelölt leszármazó örökösökre az a jogszabály nyer alkalmazást, amely szerint kétség esetében vélemezendő, hogy a rendelkező fél az általa örökösül kijelölt leszármazók közül annak további lemenőjét, aki a rendelkezés után az örökösödés megnyilta előtt elhalt, vagy egyébként kiesett, az elődjének szánt részesítés erejéig helyettesíteni kívánta. (Curia 1916. febr. 8. 9099/915. sz.)

*

111. Az örökhatározóval szemben hozott jogerős ítélet az örökhatározó özvegyével szemben is res judicata; mert az özvegyi jog is örökösödési természetű és így az özvegy a res judicata alanyi terjedelme szempontjából az örökösrel egy tekintet alá esik. (Kolozsvári kir. tábla 1915. jan. 18. 1914. G. 361. sz.)

*

112. A perben kihallgatott végrendeleti tanuk igazolták, hogy örökhatározó keveset tudott magyarul; a végrendeletkezés román nyelven történt; K. L., egyik végrendeleti tanu örökhatározó végakarata magyarn nyelven foglalta írásba, azután azt felolvasta, majd román

nyelven megértelmezte, aminek megtörténte után azt örökhagyó helyeselte és kézjegyével ellátta; végül kitűnik a tanuk vallomásaiból az is, hogy a végrendeleti tanuk közül egyedül a végrendelet írója: K. L. tud magyar nyelven írni és olvasni.

A végrendelet alaki érvényességére nézve az 1876. évi XVI. t.-cz. 6. § szerint bírálendő meg. Ezen törvény 4. §-a értelmében abban az esetben, ha írásbeli magánvégrendeletet egész terjedelmében nem a végrendelező írta, s aláírta, a tanuk közül legalább kettőnek írni és olvasni kell tudni.

A dolog természetéből s a törvény eme rendelkezésének céljából következik, — amiként ezt a Curia elvi jelentőségűnek nyilvánított 8065/1905. számú határozatában ki is mondotta, —

hogy ezzel a kélléssel csak az a tanu bírhat, aki a végrendelet nyelvét érti, viszont írni s olvasni tudó tanunak csak azt a tanut lehet tekinteni, aki azt, amit ír és olvas, megérti, vagyis, aki az okirat nyelvét úgy szóban, mint írásban abban a mértékben bírja, hogy annak tartalmát saját közvetlen észleletéből képes megállapítani; mert az írni s olvasni tudó tanu csakis azon esetben képes a végrendelet alkotásakor igazolni magán a végrendeleti okiraton azt, hogy az okirat az örökhagyó kijelentett végakarát tartalmazza.

Az örökhagyó végrendelete tehát érvényesnek csak abban az esetben lenne tekinthető, ha az alkalmazott végrendeleti tanuk közül legalább kettő magyarul írni és olvasni tudna.

Mínt hogy azonban az előrebocsátottak szerint ez az érvényességi alakszerűségi követelmény fenn nem forog és ekként örökhagyó végrendelete az 1876. évi XVI. t.-cz. 6. §-ában foglalt rendelkezésnek meg nem felel:

Mindkét alsóbíróság ítéletének megváltoztatásával felperes keresetének helytadni kellett. (Curia 1916. márczius 14. 9290. sz.)

*

113. A fennálló birói joggyakorlat szerint a közös végrendeletben a mindkét házastárs által megnevezett örökösök vagy hagyományosok javára tett kölcsönös és egymással összefüggő (correspectiv) rendelkezések az egyik házastárs halála után a túlélő által vissza nem vonhatók és meg nem változtathatók akkor sem, ha a közös végrendelet által neki nyújtott vagyoni előnyre el nem fogadja, vagy ha ez az előny csak látszólagos volt s őt végrendelet nem létében is egészben vagy részben megillette volna. (Curia 1916. febr. 3. Rp. I. 9090/1915. sz.)

*

114. Az állandó bir. gyakorlat szerint a törvénytelen gyermeknek anyja után törvényes örökösödési joga van, s ez a jog a Curia 79. sz. polg. döntvénye szerint a törvénytelen gyermeket

végrendelet nélkül elhalt anyja hagyatékára akkor is megilleti, ha az anyának törvényes leszármazója maradt, ujabban pedig a Curia több esetben kimondotta azt is, hogy végrendelet nemlétében a törvénytelen gyermek az ő anyai vérrokonai után s viszont ezek az ő hagyatékában az izek és az ágak közelsége szerint kölcsönösen örökösödnek. (2488/1914; 5396/1914. sz.)

Ezekből kéiségtelenül megállapítható, hogy a bir. gyakorlat az anya és ennek vérrokonai után való örökösödésnél a törvényes és a törvénytelen gyermek joga között különbséget nem tesz, sőt elismeri, hogy azoknak az anyjuk és az ennek révén velük vérségi kötelékben álló rokonok hagyatékára végrendelet nem létében egyenlő törvényes örökösödési joga van.

Ebből pedig szükségszerűleg folyik az a további jogkövetkezmény, hogy azt a törvénytelen gyermeket, akinek törvényes örökösödési joga kielégítés, lemondás, érdemtlenség vagy jogszerű kitagadás folytán meg nem szűnt, vagyis aki törvényes örökösödésre hivatva van, anyja és ennek összes fölmenői után a kötelesrészre is jogosultnak kell tekinteni, s ehhez való joga épen úgy, mint a törvényes leszármazóké, sem élők közötti ingyenes jogügylettel, sem halálesetre szóló rendelkezéssel nem csorbítható. (Curia 1916. április 5. 10,609. sz.)

*

115. Az ideiglenes törvénykezési szabályok 4. §-ában meghatározott biztosítási jog csakis akként magyarázható, hogy a szükségörökösök, ha kötelesrészüket veszélyeztetve látják annak tékozlása következtében, aki után öröklésre hivatva lesznek, kötelesrészük biztosítása céljából zárlatot kérhessenek az ilyen tékozló ellen meglévő vagyonára; de ez a jog nem terjedhet ki arra is, hogy a harmadik személy javára tett ajándékozást, kötelesrészük megsértése miatt még az ajándékozó életében, tehát öröklési joguknak megnyilta előtt megtámadhassák, aki előzetes zárlat hiányában szabadon rendelkezhetett vagyonáról és biztosítást szerezhessenek az ajándékozott vagyonra a megajándékozott ellen. (Curia 1916. febr. 16. 9122. sz.)

*

116. Egymagában az a körülmény, hogy a férj éveig nejétől távol Amerikában élt, nem szünteti meg a házastársak közti szerzeményi közösséget, ha a férj nem a házasetközösség megszaki-tása céljából, hanem nejével egyetértően keresetvégett, költözött ideiglenesen Amerikába. — A nő érdemtlensége a nő korábbi közszerzeményi igényét egyáltalán nem érinti. (Curia 1916. febr. 9. 4658/1915. sz.)

*

117. Az érvényes házasságon alapuló hitvesi örökösödésre való igény csak akkor enyészik el, ha a házasság jogerősen felbontott; sem az állandó különélés, sem az életben maradt hitvestárs vétke az azt meg nem szünteti. (Curia 1916. febr. 16. 8988/1915. sz.)

*

118. Állandóan követett bírói joggyakorlatunk értelmében az ajándékozás ténye az osztályrabocsátás kötelezettségét rendszerint kizárja; következésképp az ajándékozási szerződés fentebb ismertetett tartalmával szemben felpereseket terhelte annak bizonyítása, hogy az ajándékozás az alperes örökrészébe leendő betudás kötelezettségével történt. Felperesek azonban ebben az irányban a bizonyítást meg sem kísérelték s így az alperes részére ajándékozott ingatlan osztályrabocsátását annál kevésbé követelhetik, mert a per során sem merült fel adat arra nézve, hogy az örökhagyó önállósítás céljából adta alperesnek a vitás ingatlant; következésképp csak az vehető bizonyítottnak, hogy alp. tisztán az örökhagyónak ajándékozási célzatából, tehát betudási kötelezettség nélkül kapta a vitás ingatlant. (Curia 1916. jan. 25. P. I. 7501—1915.)

*

119. Érvényben álló magánjogi szabályaink szerint az öröklött vagyon a szerzemény fogalma alá nem vonható, amiből következik, hogy az egyik házastárs szerződés alapján is csak akkor tarthat igényt a másik házastárs öröklött vagyonának feléhez, ha ez világosan és határozottan kikötött, s hogy ez valóban megtörtént, azt a dolog természete szerint az igényt emelő fél köteles bizonyítani. Minthogy pedig ebben az esetben az A) alatti házassági szerződés a felekre örökségképp szállandó vagyonról kifejezetten nem rendelkezik, amennyiben sem annak 3. és 5. pontjai s illetőleg az eredeti német szöveg szerint a 3. pontban használt „erwerben“ szó jelentősége alapján, sem az okirat egész tartalmából nem lehet azt megállapítani, hogy a felek egyező ügyleti akarata az alperesre örökségképpen háramolható vagyon felének a felperes részére leendő átengedésére is irányult volna; s minthogy a felebbezési bíróság a bizonyítékok szabad mérlegelésének eredménye alapján sem állapított meg oly tényeket, amelyekből a szerződő feleknek ily ügyleti akaratára lehetne okszerű következtetést vonni: nyilvánvaló, hogy a felebbezési bíróság sem az okiratnak nem tulajdonított helytelen értelmet, sem a bizonyítási teherre vonatkozó anyagi jogszabályt nem alkalmazta helytelenül. (Curia 1916. márczius 30. Rp. VIII. 5836/22. sz.)

*

120. Állandóan követett bírói joggyakorlatunk értelmében az özvegy özvegyi jogának érdemtelenség indokából bekövetkezett elenyészését nem csupán a leszármazók, hanem az összes érdekelt örökösök minden megszorítás nélkül vitathatják és amennyiben az özvegynak ebbeli joga csak utólag, vagyis az örökhagyó férjnek elhalálása után beállott tényekből enyészett el, annak megszüntetése szempontjából nem tesz különbséget az, vajjon az özvegynak özvegyi joga törvényen, avagy az örökhagyó férj halálesetéről szóló rendelkezésén alapszik-e? (Curia 1916. május hó 17. Rp. I. 1254.)

*

121. Az oldalági örökös az id. törv.-szak. 16. §-a értelmében ugyan nem jogosult kérni az özvegyi jog korlátozását, abból a szempontból azonban, hogy az özvegynak megilleti-e az özvegyi jog és hogy ez később valamely oknál fogva megszűnt-e, — törvényes korlátoló rendelkezés hiányában — a törvényi örökösök, tehát egyfelől a felmenő és oldalági, másfelől a lemenő örökösök között különbséget tenni nem lehet. (Curia 1916. ápr. 27. 9632.)

*

122. Az állandó bírói joggyakorlat szerint a szülő által örökrészére kielégített örökös a neki juttatott értékkel együtt az öröklési kapcsolatból kiesvén, a kötelesrész meghatározásánál figyelmen kívül hagyandó. (Curia 1916. ápr. 26. Rp. 1957/1916.)

*

123. Alperes viszontkeresetét arra alapította, hogy a felperes a válókeresetét a szerződésben kitűzött határidőben be nem adta és így megnyílt az a joga, hogy a kereset be nem adása esetére részére biztosított vagyoni előnyöket követelhesse. Az alperes álláspontja azonban téves, mert az oly kikötés, hogy az egyik fél bizonyos határidő alatt a válókeresetét beadni köteles, a házasság jogi természetével, tehát a törvénnyel is ellenkezően, érvénytelen, eszerint annak nemteljesítéséből jogok és kötelezettségek nem származhatnak, illetve a kikötéssel kapcsolatosan a másik fél javára biztosított előnyök nem érvényesíthetők. (Curia 1916. április 6. 8917/1916. sz.)

*

124. A szülő mint eladó és annak gyermekei mint vevők között létrejött vagyonátruházásoknál a jogi vélelem amellettszól, hogy a szerződésben kitűntetett vételárfizetés nem történt meg; minélfogva a jelen esetben alpereseket terhelte a bizonyítási kötelezettség abban a tekintetben, hogy a felp. által köteles részének

megsértése miatt hatálytalanítani kért adásvevési szerződésben kiűntetett vételárakat az eladónak tényleg és valósággal kifizették, minélfogva téves az elsőbíróságnak az a jogi álláspontja, amely szerint az említett adásvevési szerződésnek tartalma által azt a körülményt bizonyítottanak tekintette.

Minthogy pedig alperesek a vételárfizetés tényére bizonyítékot fel nem hoztak, a javukra az örökhatóság által eszközölt vagyonátruházások egészben ajándékozásnak tekintendők. (Curia 1916 ápr. 26. Rp. 541—915/16.)

*

125. Ha felperes a keresetben törvényes öröklési jogának megállapítását kérte anélkül, hogy öröklésének arányát meghatározta volna, az örökösödési jog az ítéletben is csak az örökrész nagyságának meghatározása nélkül állapítható meg. (Curia 1915. jun. 1. 4803. sz.)

*

126. A férj abban az esetben, ha neje külön vagyonát kezeli, ellenkező kikötés hiányában, annak a vagyonnak az időközi jövedelmeiről számot adni és a tiszta jövedelmet nejének kiadni nem tartozik. (Curia 1915. decz. 15. 8205. sz.)

*

127. Az ajándékozási szerződésnek a megajándékozott durva hálátlansága okából történt visszavonása esetében az ajándékozó az ajándék tárgyát tevő ingatlant attól is visszakövetelheti, aki annak tulajdonát a megajándékozottól vétel útján, de az ajándékozó visszavonási jogának kijátszása végett szerezte meg. (Curia 1915. decz. 15. 7424. sz.)

*

128. A gyámtv. 113. ut. bek. alapján nem tamadható meg a gyámhatóságoktól jóváhagyott osztályegyezség, melyben a kiskorú elismeri anyai örökségére nézve atyjának utóöröklési jogát, ha ez viszont lemondott a neje hagyatékára vonatkozóan neje részéről biztosított haszonélvezetről. (Curia 1915. decz. 7. 5727/1915. sz.)

*

129. Amikor a jogügyletnek irásbafoglalása sem törvénynél fogva, sem a felek akaratából nem érvényességi kellék, akkor a felek egyező jogügyleti akaratáról felvett okirat csupán bizonyító eszköz, amelylyel szemben a szerződő feleket nem lehet elzárni

annak bizonyításától, hogy az okirat nem helyesen tartalmazza a feleknek kifejezésre jutott megegyező akaratkijelentéseit. (Curia 1915. okt. 27. 1329. sz.)

*

130. Ingatlan adásvételére irányuló szóbeli szerződés megáll, ha a felek a feltételek lényegére, nevezetesen az ingatlanra, a vételárra s a fizetési módozatra megegyeztek, másfelől pedig az ingatlan és a vételár összege nem oly nagy s a jogviszony nem oly kuszált, hogy az írásbeli forma, mint érvényességi kellék hallgatag és a dolog természeténél fogva kikötöttnek volna tekintendő. (Curia 1915. decz. 9. 5741/1915. sz.)

*

131. A kir. Curianak 34. sz. döntvénye nem nyerhet alkalmazást olyan esetben, amidőn a hagyatékátadóvégzes szerint a hagyatéki ingatlan az adóst örökségül megilletvén, az adós lemondása folytán, tehát az ő jogán adatik át harmadik személynek. (Curia 1915. decz. 14. 6398/1915. sz.)

*

132. Az említett betéti könyv szoros értelemben vett bemutatásra szóló papirnak nem tekinthető, mert a takarékpénztári betéti könyv, ha „előmutató“-ra van is kiállítva, csupán igazoló okirat, mely nem testesíti meg a követelést akként, hogy a betéti összeg kifizetése pusztán magának a papirnak alapján feltétlenül követelhető volna, ahogy a követelés ellen csak oly kifogás volna érvényesíthető, mely magán az okiraton alapul, vagy csak annak birtokosa és a kiállító közötti viszonyra van alapítva; — a takarékpénztári betéti könyv birtokosa ellen tehát mindazok a kifogások érvényesíthetők, melyeket a hitelező az adósa ellen a kiállítás alapjául szolgáló jogviszonyból folyóan felhozhat.

Ehhez képest tehát e jelen esetben is a betéti könyvet kiállító alperesi intézet azt a kifogást, hogy a szóbanforgó betéti könyvre készpénz be nem fizettetett s az csak óvadék céljára adatott ki végrehajtást szenvedőnek és társainak, melyet eme cél megszünte után felperesnek visszaadni tartoztak, hogy tehát az említett betéti könyvre a végrehajtást szenvedő tulajdonjogot nem szerzett, hanem az neki csak meghatározott célra való felhasználás végett kölcsön adatott, az arra végrehajtást vezetett alperessel szemben sikerrel érvényesítheti s az említett könyvnek, mint nem a végrehajtást szenvedő vagyonához tartozó dolognak a birói zár alól való feloldását igénykeresettel is követelheti. (Curia 1916ájus 3. m. P. V. 10746. sz.)

*

133. A magánalapítvány az alapítványi vagyron átadása vagy az ezzel egy tekintet alá eső zálogjogi biztosítás és a kezelő hatóság részéről történt elfogadás után többé egyoldalulag vissza nem vonható. (Curia 1916, febr. 28. 2478. sz.)

*
134. Az a tény, hogy alperes neve előtt keresztvonás van, nem zárja ki annak bizonyítását, hogy a kézjegy mellett előforduló névaláírás sajátkezüleg vagy megbízásból iratott a váltóra, a sajátkezű érvényes aláírást pedig nem zárja ki az írni nem tudás, mert az írni nem tudó nevét kézvezetéssel vagy a betűk utánrajzolásával sajátkezüleg aláírhatja, s az ily módon tett váltónyilatkozatot a birói gyakorlat érvényesnek fogadja el. (Curia 1916. ápr. 19. 8338. sz.)

*
135. A birói joggyakorlat az adósságelismerést, ha abban a jogtalan gazdagodás alkatelemei felismerhetők, vagyis ha az adósságelismerés törvényileg tiltott, erkölcstelen, vagy egyébként biróilag nem érvényesíthető kötelezettség palástolását czélozza, joghatályosnak nem ismeri el. (Curia 1916. márczius 8. 9131. sz.)

*
136. A bizonyos vagyonátruházás fejében ellátást nyerő fél a szerződésileg biztosított ellátás helyett annak pénzbeli egyenértékét csak akkor követelheti az ellátásra kötelezett féltől, ha akár minőségileg, akár mennyiségileg az ellátást, vagy az ellátásra kötelezett feinek a bánásmódját alappal kifogásolhatja. (Curia 1916. május 4. 10093/1915. sz.)

Adó- és illetékügyek.

(A m. kir. közigazgatási bíróság pénzügyi osztályának határozatai.)

137. Az ingatlan átruházása alkalmával az azon lévő ideiglenes jellegű épületekre eső vételár is 4.3% illeték alá esik. A panasz csakis arra irányul, hogy a megilletékezett adásvételi szerződésben említett épületek közül azok, melyek ideiglenes jellegűek, ingóságnak minősítsenek. Azonban oly rendelkezés, mely az állandó jellegű és ideiglenes építmények között az ingatlanok vagy ingóságnak való minősítés szempontjából különbséget tenne, még a magánjogi jogszabályokban sem foglaltatik, sőt azok szerint — és nevezetesen a jelen esetre alkalmazandó osztrák általános polgári törvénykönyv szerint még az egyébként ingóságoknak

minősülő tárgyak is, ha a földdel szoros kapcsolatban állanak, ingatlanoknak minősülnek, annál inkább tekintendő ingatlanoknak a földön, helyesebben a földbe épített épület, akár állandó, akár ideiglenes jellegű az, és csak az egyik helyről a másikra szabadon elmozdítható kunyhók, barakkok és hasonlóké képeznek kivételt; azt azonban, hogy tudniillik az ideiglenesnek jelzett épületek ily, az egyik helyről a másikra átszállítható kunyhók stb. volnának, panaszló nem is állítja. (23606/1913. P. sz.)

*
138. A sorsjegynyerményt a jövedelemhez kell számítani. (7731/1916. P. sz.)

*
139. Az illetékkedvezményt nem zárja ki az a körülmény, hogy a régi kölcsön kamatlába a telekkönyvben feltüntetve nem volt. (16.794/1914. P. sz.)

Közlemények.

Az óvásfelvétel újabbi elhalasztása. A m. kir. ministeriumnak 1,547/1916. M. E. számú rendelete, a váltók, kereskedelmi utalványok és közraktári jegyek bemutatásának és az ily papirokra vonatkozó óvás felvételének határideje tárgyában, a háború esetére szóló kivételes intézkedésekről alkotott 1912: LXIII. t.-cz. 16. §-ában, valamint az ezt kiegészítő 1914: L. t.-cz. 14. §-ában kapott felhatalmazás alapján a következőket rendeli:

1. §. A lejárt, valamint az 1916. évi augusztus hó 31. napjáig bezárólag lejárt váltó, kereskedelmi utalvány és közraktári jegy tekintetében a fizetés végetti bemutatásra és a fizetés hiánya miatti óvás felvételére a 2,807/1915. M. E. számú moratoriumfeloldó rendeletben és az ezt kiegészítő 3,926/1915. M. E. és 532/1916. M. E. számú rendeletekben, vagy a törvényben megszabott határidő 1916. évi szeptember hó 4. napjáig bezárólag meghosszabbíttatik. Ugyanezen idő alatt történhetik az említett papirok tekintetében a névbecsülési fizetés végetti bemutatás.

A moratoriumfeloldó rendelet 24. §-ának szabályai az előbbi bekezdésben említett papirokra általában kiterjednek.

2. §. Ez a rendelet nem érinti a halasztás alá eső váltók, kereskedelmi utalványok és közraktári jegyek tekintetében a moratoriumi rendeletekben és a moratoriumfeloldó rendeletben megállapított szabályokat.

3. §. Ez a rendelet 1916. évi június hó 1. napján lép életbe. Hatálya Horvát-Szlavonországokra is kiterjed. (Budapest, 1916. május 5.)

*

Az óvás felvétele a per folyama alatt. A budapesti kir. ítélőtábla felülvizsgálati tanácsa egy konkrét esetben kimondotta: A moratoriumi és moratoriumfeloldó rendeletek ... rendelkezéseinek az a célja, hogy a váltóhitelező a moratorium alá nem eső váltókövetelését se legyen kénytelen a moratorium ideje alatt a rövid visszkereseti határidő alatt perelni, hanem módjában álljon adósát kimélni és neki halasztást engedni, anélkül, hogy visszkereseti igényeit elvesztené. Ha azonban a kibocsátót vagy forgatókat perli, köteles igazolni, hogy a visszkereset fenntartására szükséges cselekményeket kellő időben teljesítette. Ha tehát a kereset indításakor e cselekményeket, — nevezetesen a fizetési végetti bemutatást, és a fizetés hiánya miatti óvás felvételét — még nem teljesítette, de ezen cselekményeknek a moratoriumi és moratoriumfeloldó rendeletekben engedélyezett határideje még nem járt le, ebből nem az következik, hogy a váltóbirtokos a kibocsátó és forgatók elleni visszkereseti jogait elvesztette, mert az óvást még kellő időben később is felvétetheti; hanem csak az, hogy a kereset időelőtti. Amennyiben tehát az időelőttiség a per folyamán szűnik meg, vagyis az óvás felvétele és ezzel a visszkereseti igény fenntartása kellő időben, és a per folyama alatt történt meg és igazoltatik; ez a Pp. 396. §-a kellő időben, a per folyama alatt vétette fel és annak megtörténtét szintén a per folyama alatt igazolta, helyes a felebbezési bíróságnak az a döntése, mellyel másodrendű alperest a kereseti tőke, kamat, váltó- és óvási díj és az óvás igazolásának időpontja óta felmerült költség fizetésére kötelezte. (Budapesti tábla 1911/19/1916. sz.)

*

Budapest székesfőváros területén a költözködési határidők meghosszabbítása tárgyában a m. kir. ministeriumnak 1290—1916. M. E. számú rendelete a háború esetére szóló kivételes

intézkedésekről alkotott törvényekben kapott felhatalmazás alapján a következőket rendeli:

1. §. Budapest székesfőváros területén a székesfőváros törvényhatósága által 1,441/1909. kgy. szám alatt alkotott lakásbérleti szabályrendelet 37. §-ának a lakóhelyiségek kiürítésére és a bérlemények átadására vonatkozó rendelkezései a háború okozta kivételes helyzet idejére újabb intézkedésig a következőképp módosítatnak:

1. A hónapos lakások, valamint az egy szobából és mellék-helyiségekből álló lakások bérlői bérévnegyed idejében a kiköltözést a bérévnegyed második napján reggel 8 órakor akként kötelesek megkezdeni és fokozatosan folytatni, hogy az egész lakás ugyanazon a napon délután 6 óráig kiürítve átadható legyen.

2. A kétszobás és ennél nagyobb lakások bérlői a kiköltözést a bérévnegyed második napján reggel 8 órakor akként kötelesek megkezdeni és fokozatosan folytatni, hogy ugyanazon a napon délután 6 óráig egy szoba, a következő napokon egy-egy szoba legyen kiürítve, úgy azonban, hogy a kétszobás lakást a bérévnegyed harmadik napján, a háromszobás lakást a bérévnegyed negyedik napján, a négyszobás lakást a bérévnegyed ötödik napján, az ötszobás lakást és ennél nagyobb lakásokat pedig legkésőbb a bérévnegyed hatodik napján, mindenkor délután 6 óráig kell teljesen kiüríteni és átadni.

3. Az új bérlő a beköltözést a bérévnegyed második napján reggel 8 órakor kezdheti meg és a bérelt helyiségek használatát a kiürítésre fent megállapított határidők alatt fokozatosan követelheti.

4. Ha a bérévnegyednek a jelen rendeletben meghatározott valamelyik napja vasárnapra vagy a Gergely-naptárban megjelölt közönséges ünnepre esik, helyette a reá következő első köznapot kell érteni és ehhez képest a költözködés határideje megfelelően meghosszabbodik.

5. Az 1,441/1909. kgy. számú szabályrendelet 37. §-ának a heti bérletekre, raktárakra, boltokra, ipari és kereskedelmi célokra bérelt más helyiségekre, a bérelt telkekre, valamint egyéb bérletekre vonatkozó, úgyszintén az 1—4. pontok által nem érintett egyéb rendelkezései érintetlenül maradnak.

Ugyanezen szabályrendelet 9. §-ának utolsó bekezdésében a 37. §-ra utalással megszabott határidők alatt a jelen §-ban megállapított határidőket kell érteni.

2. §. Az 1. §. szabályainak megfelelően módosulnak azok a határidők is, amelyeket birói határozat valamely bérévnegyed utolsó napjával lejáró bérletek tekintetében a bérelt helyiség kiürítésére és visszabocsátására megállapít.

3. §. Ez a rendelet kihirdetésének napján lép életbe. (Budapest, 1916. évi április hó 12-én.)

*

A hadbavonult ügyvédeknek a háboru utáni helyzetéről az „Ügyvédek Lapja“-nak IV/1. számában többek között következőket olvassuk:

Harmadik mód volna a harczból visszatérő ügyvédekről gondoskodni, ha megvalósíttatnék boldog emlékü, korán elhunyt, Nagy Dezső kartársunknak az az eszméje, hogy olyan helyeket amelyek a közjegyzői székhelytől igen távol esnek s ahova egy-egy aktusért eljárni a közjegyzőnek igen költséges, s így sem neki, sem a félnek nem fizetődik ki, — egyes ügyvédek közhitelességgel ruháztatnának fel végrendelet alkotására, óvás felvételére, tanusítvány kiállítására. A közjegyzőnek 15—20 kilométerre utazni egy végrendelet szerkesztése végett, időt rabló munka; ellenben a helybeli ügyvédnek ez kevés dolog s mégis biztos jövedelem.

A közjegyzőket kárpótolná ezzel szemben és egyszersmind az ügyvédi kar anyagi függetlenségét is biztosítaná az államosított közigazgatás községi tisztviselőitől elveendő okirat- és beadványkészítés helyébe lépő u. n. telekkönyvi, közjegyzői, illetőleg ügyvédi kényszer. S itt még egy eszmét vetünk fel. A polgári perek jelentékeny számát alkotja az a bizonytalanság, amely a szóbelileg kötött jogügyletek terén jelentkezik. Az egyik fél azt véli, hogy megkötötte az ügyletet, a másik vagy letagadja a valóban létesült kötést, vagy azt tartja, hogy még csak az alkudozások állapota tart. Ilyen állapotban azután jön a sok per, a még több bizonyítás-felvétellel s a bíróság nem győzi a sok munkát. A jogügyletek terén be kell hozni az okirati kényszert. Akár magán-, akár közokiratba foglaltassék minden jogalkotó jogügylet, legyen rá olcsó díjszabás. Okirat felvételére csak ügyvéd és közjegyző legyen jogosítva. Ezáltal mindjárt segítve van nemcsak a harczból hazatérő ügyvédeken, de az egész ügyvédi és közjegyzői karon és a bíróságokon is, mert a perek lassankint megcsappannak; a most még egyre szaporítandó birói status csökkenthető, a bírák javadalmazása javítható lesz.

*

Az új időszámítás jogi vonatkozásai. Az ismert ministeri rendelet intézkedései jogi vonatkozásban is éreztetni fogják hatásukat. Így mindenekelőtt a szokott üzleti órák, melyekben az ügyletek teljesítendő (K. T. 332. §) megváltoznak. A váltócselekvények, melyek délelőtt 9—12 óra közt, délután 2—5 óra közt eszkozlendők, már a változott időszámításnak kell, hogy megfeleljenek. Ugyanigy alakul a helyzet processualis aktusoknál. Miután a nap éjféltől éjfélig számítandó, az új időszámítás a jogok szerzésére és elvesztésére is hatással lesz. Ahol fontossággal bír, vajjon az ember születése vagy elhalálása április 30-án, vagy május 1-én, illetve szeptember 30-án vagy október 1-én következett be, ott ez az egy óra esetleg döntő jelentőséggel bírhat. Befolyással lesz az új időszámítás még perrend-jogokra is. Így például kárbiztosításoknál a biztosítás tartama déli 12 órától déli 12 óráig tart; ezeknél a biztosítás május 1-től szeptember 30-ig egy órával korábban fog megszűnni, úgy hogy a kritikus órában előforduló károk megtérítése követelhető nem lesz, daczára annak, hogy a díj fizetve van. Ellenben nem lesz befolyása az új időszámításnak ott, ahol a teljesítés ideje órákban van megállapítva, itt a számítás a momento ad momentum eszkozlendő. Vajjon 24 óra alatt órákat vagy egy napot kell érteni, régi vitakérdés. Ha az előbbi helyes, úgy itt is naturalis computationak van helye. Azért az április 30-án déli 12 órakor megkötött és 24 óra alatt teljesítendő ügylet május 1-én késedelem nélkül még egy óráig teljesíthető volna. Egyébként el lehetünk készülvé más komplikáltabb vitás kérdésekre is.

*

Hadiszolgálatban meghalt egyének halálesetének igazolása házassági ügyben. A m. kir. belügyminister ur egyik vármegye alispánjához 1765/1916. B. M. szám alatt intézett rendeletében a m. kir. igazságügyministerrel egyetértve kijelentette, hogy a katonai hatóságnak a meghalt egyén hozzátartozóihoz intézett, vagy a hozzátartozókkal közlés végett a községi előljáráshoz küldött és a halál időpontját is tartalmazó hivatalos értesítését el lehet fogadni a házasság megszűnésének (1894 : XXXI. t.-cz. 73. §. a) pont) igazolására, ha a meghalt egyén személyazonossága kellő biztossággal (például a katonai hatóságtól közölt és a házassági anyakönyvbe irt adatok egybevetésével) megállapítható (12,322/916. I. M. sz.)

*

Görög állampolgároknak Magyarországon lévő ingó hagyatéka utáni illeték tárgyában a m. kir. pénzügyminister, tekintettel az e részben újabban megállapított viszonyosságra, — mihez tartás és alkalmazkodás végett kijelentette, hogy a magyar Szent Korona Országai és Görögország között az ingó hagyatékok illeték alá vonásának kölcsönös mellőzésére vonatkozólag, az 1901. évi 104,477. számú körrendeletével, a bélyeg- és illeték-szabályok 84. §-a alapján elismert viszonyosság kiterjed Görögország által ujonnan szerzett területekre is, még pedig Macedoniára és Epirusra nézve 1913. évi december hó 10-étől, az aegai szigetekre nézve 1914. évi július hó 1-től, Krétára és Samosra nézve pedig 1915. évi április hó 18-tól kezdődőleg. (1916. évi április hó 7-én 29,172. sz.)

*

Követelések elárverezése és a 12,000. számú I. M. E. rendelet 16. szakasza. A budapesti kir. törvényszék felebbezési tanácsa egy konkrét esetben kimondotta, hogy a rendelet 16. §-ában lefektetett elvek megfelelően s kiterjesztően a követelések árverésére vonatkozó szabályokra is alkalmazást nyernek, s alkalmazni is kell, mert azok az indokok, amelyek a szoros értelemben vett ingók elárverezésének korlátozására vezettek, a követelések árverésen történő értékesítésénél még inkább fennforognak. Ugyanis a szoros értelemben vett ingók a háborus körülményekkel megzavart gazdasági életben az állandóan működő s fennálló gazdasági szükséglet kielégítésére szolgálhatnak és e javak eladásából, erre való tekintettel, esetleg várható eredmény, de bizonyos követeléseknek megszerzése, azaz vétele inkább üzleti és kockázattal járható vállalkozás, ennek pedig tere nincs, nem tehető fel oly törvényhozói szándék, hogy a mondottakra figyelemmel, a követelések árverését teljesen korlátlanul megengedhetőnek tartotta volna és szoros értelemben vett ingókra jelenleg fennálló szabályokat itt is megfelelően követendőnek nem tartotta volna. Ebben az ügyben azonban a kir. törvényszék az elárverezni kért követelések tekintetében a rendelet 16. §-ában előirt feltételeket fennforogni nem látta. Itt ugyanis 8 darab összesen 21,000 korona értékű váltókon alapuló követelésről van szó, amelyek közül a legkorábbi lejárat 1914. április hó 1. s így ennek elévülése a váltói törvény értelmében 1917. április hó 1-én áll be, tehát most az 1916. évnek

elején az elévülésben rejlő elértéktelenítés, mint az 1881. évi LX. t.-cz. 104. §-ában előirt feltétel ezidőszerint még fenn nem forog, de azon másik feltétel sem, mely megkívánja, hogy az eladásból kellő eredmény legyen várható, mert a fentebb mondottaknál fogva követelések, még pedig 21,000 korona, tehát nagyszámú követelések eladásának az üzleti vállalkozás jelenlegi hiányánál fogva számbavehető eredmény nem remélhető, pedig a törvény ennél több kelléket, nevezetesen a kellő eredmény sikerét írja elő. Ezért a kir. törvényszék megváltoztatta az elsőbíróság végzésének azon részét, mely szerint a váltói követelések elárverezését elrendelte, s végrehajtatót erre irányuló kérelmével elutasította. (21. P. 966/1916. sz.)

*

A hivatalos pecsétnyomókkal és bélyegzőkkel elkövethető visszaélésekről a m. kir. belügyminister 12,105/1916. B. M. eln. számú rendelete következőképen rendelkezik:

1. §. Olyan pecsétnyomót vagy bélyegzőt, amely akár polgári, akár más (katonai, egyházi) közhatóság, közhivatal vagy közhitelű személy e minőségének jelzésére szolgál, csak posta útján kézbesített s hivatalos pecséttel ellátott hivatalos írásbeli megrendelésre, vagy oly személy megrendelésére szabad készíteni, vagy ilyenek készítését elvállalni, aki a megrendelésre való jogosultságát a megrendelő közhatóság, közhivatal vagy közhitelű személy által kiállított és hivatalos pecséttel ellátott írásbeli felhatalmazással igazolja.

Hivatalos pecsétnyomót és bélyegzőt csak a megrendelő közhatóság, közhivatal vagy közhitelű személy címére posta útján vagy oly személynek szabad kiszolgáltatni, aki az átvételre való jogosultságát az előbbi bekezdésnek megfelelően kiállított írásbeli felhatalmazással igazolja.

A hivatalos megrendelést vagy meghatalmazást a pecsétnyomó vagy bélyegző készítője vagy a vállalkozó legalább egy éven át megőrizni köteles.

2. §. A pecsétnyomó- vagy bélyegzőkészítéssel vagy annak elvállalásával foglalkozó egyén vagy vállalat, ha nála hivatalos pecsétnyomó vagy bélyegző megrendelése vagy átvétele végett oly egyén jelentkezik, aki jogosultságát az 1. §-nak megfelelően igazolni nem tudja, vagy akire nézve az a gyanu forog fenn, hogy

a megrendelt tárgyat visszaélésre kívánja használni, ezt a rendőrhatalóságnak azonnal bejelenteni köteles.

3. §. Aki hivatalos pecsétnyomót vagy bélyegzőt anélkül, hogy erre jogosítva lenne, megrendel vagy átvesz, úgyszintén az a pecsétnyomó- vagy bélyegzőkészítéssel vagy annak elvállalásával foglalkozó egyén, aki az 1. vagy a 2. § rendelkezését megszegi, az — amennyiben cselekménye súlyosabb rendelkezés alá nem esik — kihágást követ el és tizenöt napig terjedhető elzárással, valamint kétszáz koronáig terjedő pénzbüntetéssel büntetendő.

E kihágás miatt az eljárás a közigazgatási hatóságnak, mint rendőri büntető bíróságnak, a székesfővárosi államrendőrség működési területén pedig a m. kir. államrendőrségnek hatáskörébe tartozik. (Budapest, 1916. május 12.)

*

Személyi hírek. *Dr. Fabuss Béla* galgóczi kir. közjegyzői helyettes Galgócra, *dr. Bathó Kálmán* jászberényi kir. közjegyzői helyettes Szilágycsehre, *dr. Hajdu Béla* trencsénvármegyei tiszti alügyész Nagybecskere és *dr. Mártonffy Bogdán* nagyváradi gyakorló ügyvéd, biharvármegyei tb. főügyész Kőrösbányára kir. közjegyzőkké neveztettek ki.

Dr. Heinrich István csongrádi kir. közjegyző a *Mikosevich Kanut* elhalálózásával megüresedett 3-ik szegedi közjegyzőségre helyeztetett át.

Matuska János lipótszentmiklósi kir. közjegyző elhalálozott.